

Oulun Energiatalo

RAKENNUKSEN OMINAISPIIRTEIDEN SELVITYS

Minna Halonen
Eija Teivas
Jonna Mustonen
Sari Ala-Uotila

Oulun Energiatalo

RAKENNUKSEN OMINAISPIIRTEIDEN SELVITYS
18.6.2021

Tekijät	Minna Halonen, Eija Teivas, Jonna Mustonen, Sari Ala-Uotila, Sitowise Oy
Kannen kuva	Sitowise Oy
Ulkoasu ja taitto	Sanna Jalaskoski, Sitowise Oy

SITOWISE

Sisällys

PERUSTIEDOT.....	5
1 JOHDANTO	6
1.1 Kohde ja ympäristö.....	6
1.2 Aineisto ja sisältö.....	8
2 RAKENNUSPAIKAN HISTORIA.....	9
2.1 Kaavoitus (Myllytulli)	16
2.1.1 Asemakaava.....	16
2.1.2 Yleiskaava.....	20
3 RAKENNUSHISTORIA	22
3.1 Paikallinen ja maanlaajuinen konteksti	22
3.2 Arkkitehti	24
3.3 Rakennuksen vaiheet ja taustaa.....	24
3.3.1 Keskön aluekonttori Ouluun.....	25
3.3.2 Uudenaikainen konttorirakennus.....	25
3.3.3 Sisätilat alkuaikoina	30
3.3.4 Oulun Energia omistajaksi.....	32
3.4 Keskeiset muutokset.....	33
4 NYKYTILA.....	36
4.1 Rakennuksen omistus ja käyttö	36
4.2 Piha, liikenne ja liittyminen ympäristöön.....	37
4.3 Arkkitehtuuri ja rakenteet	39
4.3.1 Tyylipiirteet.....	41
4.3.2 Talo- ja tilaosat, pintamateriaalit ja varusteet.....	42
4.4 Sisätilat	45
5 ARVIOINTI JA OMINAISPIIRTEET – YHTEENVETO	57
6 SÄILYNEISYYS.....	58
7 AIKAISEMMAT SELVITYKSET	59
8 LÄHTEET JA KUVALUETTELO	60

Kuva 1. Pääjulkisivu, 1950-luku. Lähde: PPM.

Perustiedot

Kohde	564-6 (Myllytulli)-5 (kortteli)-13 (tontti); Kasarmintie 6, 90100 Oulu.
Suunnittelija	Arkkitehti Seppo Hytönen, Kesko Oy suunnitteluosasto.
Alkuperäinen käyttötarkoitus	Kesko Oy:n konttori- ja varastorakennus 1956.
Muut käyttötarkoitukset	Toimistotiloja, varasto- ja logistiikka ja autohalli.
Omistus ja hallinta	Oulun kaupunki.
Laajuustiedot	Pinta-ala yhteensä: 11.495 brm², 9.670 htm². Tilavuus yhteensä: 40.325 m³, toimistotilat n 20.800 m³. Tontin pinta-ala: 11.388 m². Rakennuskompleksiin kuuluu 4–5-kerroksinen toimistorakennus (A1), 3 kerroksinen toimistorakennus (A2), varasto- ja logistiikkahalli (A3) ja 2-kerroksinen autohalli (B). Rakennuksessa on tiloja kellarissa.
Asemakaava	564-1275, vahvistettu 31.3.1989.
Suojelutilanne	Ei suojelumerkintää.
Merkittävimmät muutokset	1957–1970 piha-alueen uudisrakennukset ja varastolaajennukset: vajat, katokset, varastot. 1983 Oulun kaupunki, toimistorakennusten laajennus ja peruskorjaus. 1994 Oulun kaupunki Energialaitos, uudestaan rakentamiseen verrattava muutos: muutos ja sosiaali- ja korjaamotiloissa sekä autohallissa. 2014 Oulun Energia, julkisivumuutos: aurinkopaneelit julkisivussa.
Selvityksen tarkoitus	Selvitys on laadittu Oulun kaupungin kaupunkisuunnittelun toimeksiannosta. Tontilla on vireillä asemakaavamuuotos, jota on tarkoitus kehittää toimitilarakentamisen käyttöön korvaamalla olemassa olevat rakennukset uudisrakennuksilla.
Työvaiheet	1. Selvityksen lähdeaineiston kokoaminen ja siihen liittyvä arkistotyöskentely. 2. Selvityksen sisällysluettelon laatiminen ja sen hyväksyttäminen tilaajalla. 3. Kenttätöyt, dokumentointi ja selvityksen luonnoksen laatiminen ja katselmointi tilaajan kanssa. Kenttätöyvalokuvat 2021 ja kuvat selvityksessä, ellei toisin mainita Sitowise Oy. 4. Selvityksen viimeistely ja taitto. 5. Selvityksen esittely tilaajalle ja sopiminen lopullisesta tulostuksesta.

1 Johdanto

1.1 KOHDE JA YMPÄRISTÖ

Oulun Energian tontti sijaitsee Oulun keskustan tuntumassa Myllytullin kaupunginosassa ruutukaavakustan pohjoispuolella. Alueen vanha rakennuskanta on kulttuurihistoriallisesti arvokasta, ja osa rakennuksista on suojeltuja. Kasarmintien länsipuolella virtaa Merikosken sivuhaara, jota kutsutaan Lasaretin väyläksi Oulun lääninsairaalan mukaan, joka muutti vuonna 1834 yläjuoksun saarelle. Väylä alkaa Merikosken voimalaitoksen yläaltaasta ja laskee merenlahteen kaupungin edustalla.

Myllytulli kaupunginosana muodostui 1900-luvun alkuun mennessä rakenteeltaan vauraaksi teollisuusalueeksi Veljekset Åström tehdasalueen rakentumisen myötä. Alue muuttui 1900-luvun puolivälissä luonteeltaan kuitenkin merkittävästi, kun vaikeudet tehdastoiminnoissa alkoivat ja Åströmin tehdas lopetettiin vuonna 1970.

Åströmin tehdastoimintojen hiljentyessä sen vanhoille makasiinitonteille ja sivuraiteen varteen, nykyiselle Makasiininkadulle, sijoittui tukku- ja keskusliike Kesko Oy konttori- ja varastorakennus 1950-luvun puolivälissä. Keskon aluekonttoreita harvennettaessa ja jakelutoiminnan muutoksissa kohde siirtyi Oulun kaupungille 1980-luvun alussa. Oulun energialaitoksen käyttöön kohde muutettiin 1990-luvun alussa. Tilat ovat olleet 2000-luvun vaihteesta asti nykyisen Oulun Energian yrityspalveluiden käytössä.

Nykyisin lähikortteleissa toimivat Myllytullin koulu, Oulun seudun ammattiopisto ja Oulun kansainvälinen koulu, entinen yliopiston kansakoulu. Lisäksi lähiympäristössä on useita Veljekset Åström Oy:n

Kuva 2. Kantakarttaote, Lähde: Oulun karttapalvelu. Viitattu 16. 04. 2021.

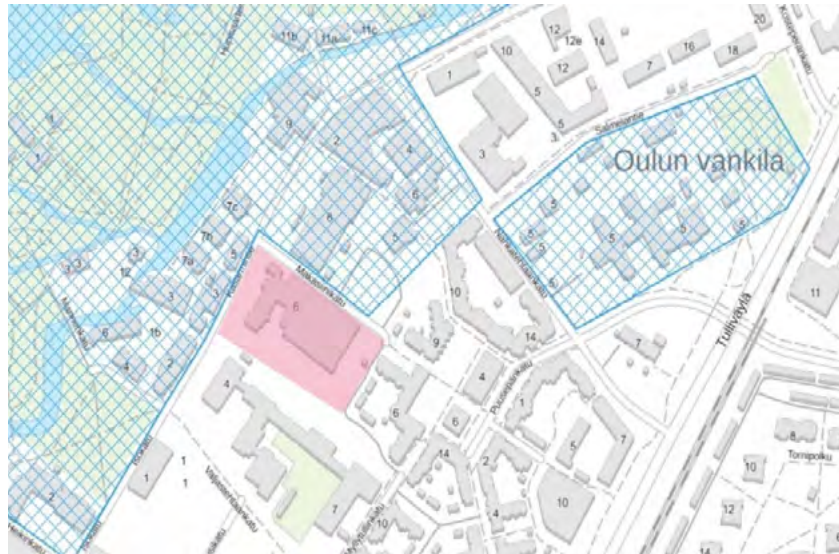
nahkatehtaan entisiä rakennuksia, jotka on otettu uuteen käyttöön muun muassa asunnoiksi ja liikehuoneistoiksi. Muistona nahkatehtaan ajoista alueella on myös useita maanalaisia tunneleita, jotka kulkevat Kasarmintien ja läheisen vanhan sähkölaitoksen vesialtaan alla.

Ympäristössä ovat valtakunnallisesti arvokkaat Dammissaaren alue rakennuksineen, Hupisaarten-Plaatansaarten puistoalue ja Åströmin nahkatehtaan alue. Åströmin tehtaan alueella valtakunnallisesti arvokkaita rakennuksia ovat Birger Federleyn suunnittelema entinen voima-asema ja vesitorni, Åströmin liimatehdas ja konttorirakennus eli nykyinen Taidemuseo. Maakunnallisesti arvokkaita ovat entinen päälinnahkatehdas, valjasnahkatehdas, varikkorakennus sekä pohjanahkatehdas (As Oy Ainolan portti), joka sijaitsee Oulun Energiaa vastapäätä Makasiininkadun toisella puolella.

Lisäksi maakunnallisesti arvokas kohde on entinen sähkölaitoksen koneasema ja konttori Oulun Energiatalon länsipuolella. Energiatalon kiinteistö jää useimpien Oulun kaupungin kulttuuriympäristöselvitysten rajausten reunalle tai juuri niiden ulkopuolelle.

Kuva 3. Oulun Energian tontti rakennuksineen. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 4. Oulun Energian lähiympäristö on osa Oulujoen kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokasta suistoaluetta. Lähellä on myös Oulun vankila rky-alue. Lähde: kartta.museoverkko.fi

Keskeiset rakennetun kulttuuriympäristön selvitykset lähiympäristöä koskien

Maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaat kohteet Kasarmitie 6 ympäristössä (maakuntakaavan liitteet rakennetun kulttuuriympäristön inventointi 2015)

Ruutukaavakeskusta ja Oulujoen suisto (arvokkaita alueita Oulussa osa 1. 1999 ja 2015)

Oulun keskusta-alueiden kaupunkikuvaselvitys 2012

Ruutukaavakeskustan moderni inventointi 2016

1.2 AINEISTO JA SISÄLTÖ

Selvityksen lähdeaineisto koostuu pääasiassa Oulun kaupungin- ja rakennusvalvonnan arkistoista kerätystä piirustusmateriaalista, kirjallisista ja sähköisistä lähteistä sekä kohdedokumentoinnin tuottamasta materiaalista. Kirjallisista ja verkkolähteistä tärkeimpiä ovat olleet aikaisempi Anniina Meriläisen Rakennushistoriallinen selvitys Oulun Lasaretinväylä vuodelta 2010, Oulun kaupungin historialliset kartat -verkkosivut, aikalaislähde Karl Mannelinin julkaisu Bröder Åström Aktiebolag 1863–1913 toiminnasta, Keskon historiikit sekä Oulun kaupungin historia 1-5 -kirjasarja.

Selvitys toteutettiin RHS:ää suppeampana, mikä vastaa rakennuksen ominaispiirteiden selvitystä (ROS). Raportti keskittyy rakennuskannan tietojen ja nykytilan tallentamiseen sekä ominaisuuksien yleispiirteiseen selvittämiseen.

Ominaispiirteiden osalta tarkasteltiin alueen asemakaavahistoriaa ja kohteen rakennusvaiheita painottaen tonttihakemistoa sen kerroksisuuden ja muutosten vuoksi. Lisäksi kohteessa tehtiin kenttätöiden ohessa valokuvadokumentointi ja arvioitiin kohteen kulttuurihistoriallisia arvoja. Åströmin tehdasalueen historia 1800-luvun puolivälistä alkaen on ollut käyttöhistorian osalta merkittävä vaihe tontilla.

Selvityksen ovat tehneet Sitowisen kulttuuriympäristötiimissä suunnittelija Jonna Mustonen, rakennustutkija Minna Halonen, arkkitehti Sari Ala-Uotila ja arkkitehti Eija Teivas. Tilaajan puolelta yhteistyöstä ovat vastanneet tekninen isännöitsijä Sakari Kela ja kaavoitusarkkitehti Pia Krogus.

Kuva 5. Ruutukaavakeskustan modernin inventointi. Aluerajaus, jonka kollisreunalle sijoittuu Oulun energian tontti. Lähde: www.ouka.fi.

2 Rakennuspaikan historia

Myllytulun alueen teollisuuslaitoksilla ja -yrityksillä on pitkä historia alueella 1600-luvulta alkaen. Vesivoiman käyttö on niistä ilmiönä vanhin ja perinteisin alueen historiassa.

Lasaretinväylä on muuttunut uomaltaan historian-sa aikana, mutta Merikosken sivuhaara tällä kohtaa oli merkittävä voimanlähde vesimyllyille jo varhaisen asutuksen yhteydessä ennen Oulun kaupungin perustamista.

Myllytullin ja sen länsipuolella Lasaretinsaaren välissä oleville saarille kaupunkilaiset rakensivat myllyjen lisäksi tampeja, väkivasaroita ja kotitarvesahoja. Ennen Åströmien nahkatehtaan toimintoja saarilla oli useita nahkureiden ja värjärien verstaita.¹

Mantereen puolella Myllytullin alue oli 1600-luvulla kaupungin itäpuolista "vesiperäistä seutua", erityisesti tulvavuosina. Tämä näkemys alueesta toistui 1860-luvulla, jolloin Åströmin veljekset arvioivat tehtaan laajennusmahdollisuuksia mantereelle: maa-alue kaupungin ja Åströmin Dammisaaren ensimmäisen tehtaan välissä oli vajoavaa ja paikoin mahdotonta liikua.²

1600-luvulla kaupunginosan pohjoisesta etelään halkaisi Myllykatu: "erityinen tie johti myllyportilta kaupungin ulkopuolelle myllyyn Merikosken putaal-la".³ Alue sai nimensä siis Lasaretinväylässä olleesta kaupungin myllystä.

¹ Halila 1953, 392–393, 398–399.

² Mannelin 1913, 14; Snellman 1905, 126, 133, 136.

³ Mt.

Kuva 6. Oulu 1800-luvun alkupuolella, öljymaalaus J. Hedman; etualalla Polttimonsaaren puutarha promenadilla, makasiini, putaan sillat ja myllyt, lehtevä ranta, taustalla keskellä Oulun kirkko ja oikealla Hahtiperä sekä saaria rakennuksineen. Lähde: Hautala 1975, 119.

Pohjoisosassa Myllytullia oli 1700-luvun lopulla lisäksi tupakkatehdas, 1800-luvun alussa Polttimonsaaren viinanpolttimo ja kaupungin viljamakasiini, etelässä tiilitehdas ja itäosissa vankilarakennuksia. Oulun keskeisimpiä virkistyspaikkoja oli 1800-luvun alussa nykyisten Hupisaarten luona Kosteperäsä Oulun kaivuhuone promenadeineen ja Sahasaa-ren itäpuolella mantereella apteekkari Julinin hoidettu

kasvitieteellinen puutarha. Tällä alueella oli myös Balderinhaka, jonka ohi kulki tie Myllytullissa poiketen tieltä sillan yli Polttimonsaareen.⁴

⁴ Hautala 1975, 6–7; Halila 1953, 93, 98.

Myllytullin alue kuului 1600-luvun alussa Oulun kaupungin perustamisen aikaan Ruotsin kruunulta saatuihin lahjoitusmaihin. 1700-luvun lopulla kaupungissa oli useita tehtaanpaikkoja koskevia riitoja porvarien kanssa, koska lahjoitusmaista ostettuja tontteja tehtaille oli jäänyt rakentamatta, eli lahjoitettuja etuja oli käytetty huonosti.⁵ Oulun saha-, terva- ja peltoporvarit sekä suuret kauppahuoneet harjoittivat mielellään myös laajaa maa- ja karjataloutta kaupungin laajoilla lahjoitusmailla.⁶

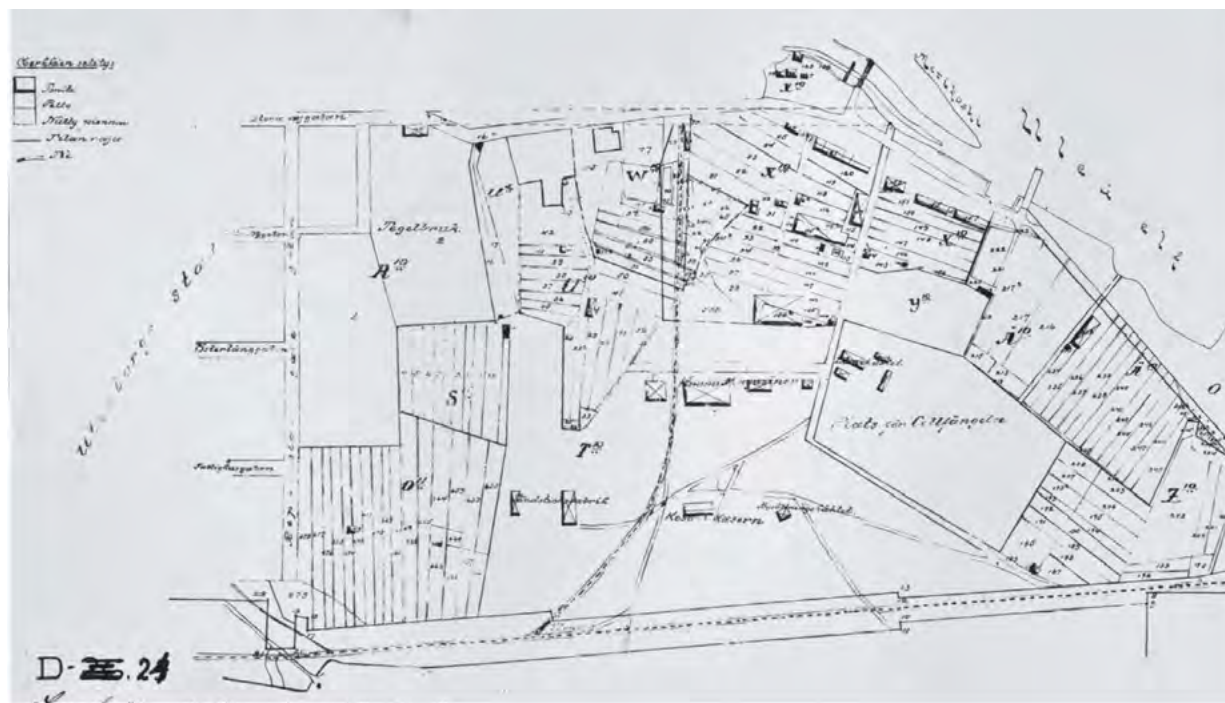
Lahjoitusmaita esittävästä kartasta voi huomata viljelyyn ja niittyinä käytetyt lohkot Myllytullin alueella. Muissakin kaupungeissa vastaavia maita saivat kaupunkilaiset käyttää karjan laiduntamiseen tai viljelyyn. Lahjoitusmaita ei siis alkujaan saanut ostaa eikä myydä. Oulussa 1800-luvun alussa alettiin kuitenkin myydä tontteja kaupungin lahjoitusmailta omistusoikeudella yksityisille porvareille. Kaupungin lahjoitusmaaongelmia ratkottiin erityisesti 1700-luvun lopulla isojakotoimitusten yhteydessä. Kaupungin etu voitti usein, muun muassa satamakysymyksessä: Oulun kauppaseura tyytyi järjestelyyn, jossa Toppilan salmen ulkosatama siirtyi kaupungille. Alueen muut satamat 1700-luvun lopulla olivat Hahtiperä (sisäsatama) ja Koskenniskan venesatama.⁷

Åströmin ensimmäinen tehdas sijoittui 1800-luvun puolivälissä hyvän vesivoiman ääreen höyrykoneineen ensin Dammissaareen. Oulun ensimmäinen yksityinen sähkölaitos perustettiin vuonna 1884 Veljekset Åström Oy:n nahkatehtaalle. Vedelle oli tarvetta monissa teollisissa prosesseissa erityisesti nahkan käsittelyssä. Oulun Energian korttelin ja tontin vaiheet liittyvät vahvasti Åströmin tehdasalueen rakentumiseen

⁵ Halila 1953, 338–339.

⁶ Halila 1953, 440–441.

⁷ Halila 1953, 109, 134–138.

Kuva 7. Kartta lahjoitusmaista 1870-luvulla ja tonteista Åströmin tehtaan itäpuolella. Tie kruunun makasiinien välistä kohti kaupungin myllyä. Lähde: Meriläinen 2010, 16.

Kasarmintien itäpuolelle. Kasarmintien länsipuolen Sahasaari sahoineen myytiin Veljekset Åström Oy:lle tehtaan omaan käyttöön vuonna 1891. Nahkatehtaan menestyksen myötä Sahasaaren rakennuskanta kasvoi, mutta samoin myös tehtaan rakennuskanta mantereeseen puolella 1880-luvulta alkaen.⁸

Lasaretinväylässä ja Sahasaarella oli ennestään

⁸ Mannelin 1913, 12, 37–45.

kaupungin mylly, useita tamppi- eli saranvanutuslaitoksia. Saaren myynnin jälkeen kaupunki ei voinut vapaasti päättää veden käytöstä. Veljekset Åström Oy:n kanssa kaupunki joutuikin tekemään 1900-luvun alussa yhtiölle epämieluisan sopimuksen, joka velvoitti sitä luopumaan vuokraoikeudestaan kaupungin myllyn tonttiin.⁹ Tämä mahdollisti kaupungin sähkölaitoksen perustamisen vuonna 1903 Sahasaaren yhteyteen.

⁹ Mannelin 1913, 111–115.

Vuokraoikeudet kaupungin vanhoista lahjoitusmaista Åström oli hankkinut tehtaan ”uudella puolella” eli mantereella tontti kerrallaan, varovaisuusperiaatetta noudattaen. Tämä osoittautuikin oikeaksi, kun kaupunki halusi nostaa tonttien vuokria markkinahintaa hipoviksi 1900-luvun alussa.¹⁰ Nahkatehdas oli rakentanut alueelle omin kustannuksin lisäksi sivuraitteen päärautatieltä 1880-luvun lopulla ja muita alueen infrastruktuuriin liittyviä parannuksia, ymmärrettävästi maltillisesti vuokralaisen asemassa.

Tehtaan vanha puoli käsitti Åströmin laitokset väylän varrella ja sen länsipuolella. Uusi puoli rakentui pääosin tehtaan laajentuessa vuodesta 1882 alkaen itään mantereelle. Silloin rakennettiin lukuisat parkkilaitokset, -varastot ja makasiinit nro 51, 54, 62-65, 67 ja 68 vuosina 1882–1886 nykyisen Makasiinikadun pohjoispuolelle sivuraitteen varteen. Rakennukset tehtiin pääosin puurakenteisina.¹¹

Vuosina 1888 ja 1889 rakennettiin kartalle kuvassa 8 merkityt korkeat puurakenteiset makasiinit nro 62 ja 63 lähes nykyisen Oulun Energian tontin alueelle.¹² Makasiinit ovat samat, jotka näkyvät tummina ja korkeina muiden rakennusten yllä aikalaisvalokuvissa 1900-luvun alkupuolella. Kartalla, joka kuvaa 1880-luvulta alkanutta rakennuskautta esiintyy jo päälinnahkatehdas, muttei Åströmin pohjanahkatehdas (nykyinen As Oy Ainolan portti), joka kartta- ja ilmakuvien perustella on rakentunut entiselle parkkitehtaan ja -varastojen paikalle 1900–1920-luvulla. Rakennus näkyy jo vuoden 1931 ilmakuvassa Oulusta.

Koko Suomenkin mittakaavassa ylivoimaisesti merkittävin pohjoissuomalainen teollisuudenhaara oli nahkateollisuus, joka oli käytännössä keskittynyt Oulun kaupunkiin ja Veljekset Åströmin nahkatehtaaseen.

Kuva 8. Åströmin nahkatehtaan alue 1887. Kuva perustuu kaavakarttaan vuodelta 1888. Kuvassa ei näy vielä sivuraitteen eteläpuolelle 1890-luvulla rakennettuja pitkiä makasiineja. Lähde: Mannelin 1913, 43.

10 Mannelin 1913, 43.

11 Mannelin 1913, 37–41.

12 Mannelin 1913, 41–42.

Kuva 9. Åströmin tehdasalue 1880-luvulla. Oulun Energian tontti sijoittuu vanhojen makasiinien nro 62-63 alueelle, jotka rakennettiin vuosina 1888–1889. Lähde: Mannelin 1913, 39.

Nahkatehtaan vierellä toimi myös Åströmin satulasepäntehdas, joka vastasi koko Suomen teollisesta satulantuotannosta.

Pohjoismaiden suurin nahkatehdas joutui vaikeuksiin, kun vienti venäjälle loppui. Vienti venäjälle oli ollut merkittävässä roolissa jo Krimin sodan ajoilta, jälleen 1930-luvun maailmanlaajuisen taantuman aikaan vienti ratkaisi tehtaan tulevaisuuden. Kotimaasta ei löytynyt riittävästi menekkiä tuotteille. Pohjoismaiden yhdyspankki otti konsernin valvontaansa 1934.¹³

Talvisodan aikaan 1930-luvun lopulla Keskon ja myöhemmin Oulun Energian tontilla voi ilmakuvausta vuodelta 1939 huomata yhden ison, todennäköisesti Åströmin 1890-luvun makasiinin olevan jäljellä, mutta sen eteläpuolella tontilla on pellolla heinää seipäillä. Kaupunkien kaikki vapaa mahdollinen niittymaa käytettiin sotavuosinakin hyväksi.

Viistoilmakuvassa 1940-luvulta korttelissa viisi käsitteäen myös Oulun yliopiston kansakoululle 1950-luvulla erotetun tontin, Kasarmintien varressa oli Oulun kaupungin arkiston piirustusten mukaan ollut pienrakennuksia. Rakennusten hahmot näkyvät kantakartta-pohjalla jota "täydennettiin" 1960-luvulle asti. Korttelissa oli kantakartan mukaan muun muassa Åströmin tehtaan asuin- ja konttorirakennus 1940-luvulta, tehdasrakennuksia 1940–1960-luvulta, 1930-luvun varasto- ja ruokalarakennus.

Viime sotien jälkeen 1940-luvulta aitonahkatuotteiden kysyntä väheni entisestään. Tehtaan omistajat lakkauttivat tehtaan vuonna 1960. Veljekset Åströmin tilalle perustettiin En-Ko Oy, Entisen Nahkatehtaan Kiinteistöjen Omistajat Oy hallinnoimaan vanhoja tehdaskiinteistöjä.¹⁴

¹³ <https://www.porssitieto.fi/yhtiot/lisaa/astromwelj.shtml>. Viitattu 18.4. 2021.

¹⁴ <https://www.porssitieto.fi/yhtiot/lisaa/astromwelj.shtml>. (Viitattu 18.4. 2021)

Kuva 10. Myllytullia 1884–1885 jolloin tehtaan 1–3-kerroksisia parkkilaitoksia rakennettiin useita uudelle puolelle, nykyisen Makasiininkadun pohjoispuolelle. Lähde: PPM.

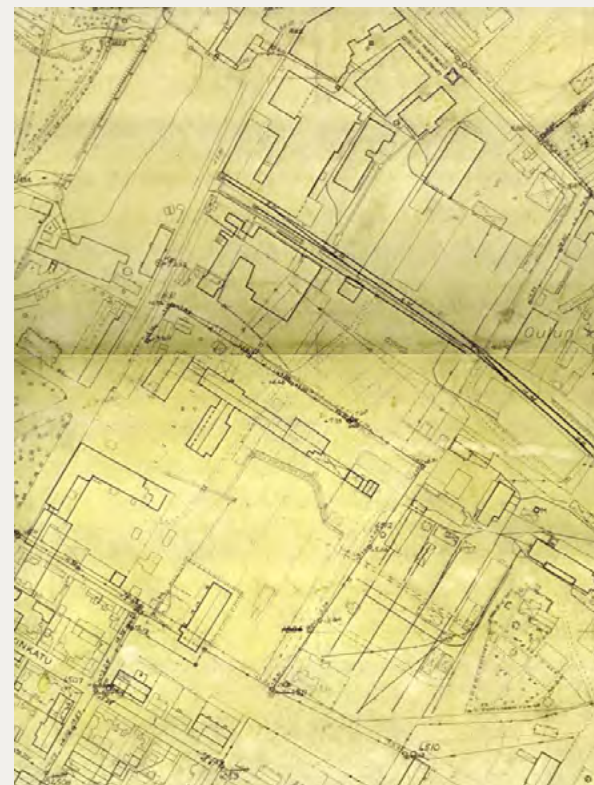
Kuva 11. Åströmin tehdasalue 1800-luvun lopulla. 1880-luvun lopulla rakennetut makasiinit jäivät kuvan vasemman laidan ulkopuolelle. Kasarmintien varressa selvitysalueella näkyy matalia, mahdollisesti tehtaan työväen tai virkamiesten asuinrakennuksia. Lähde: PPM

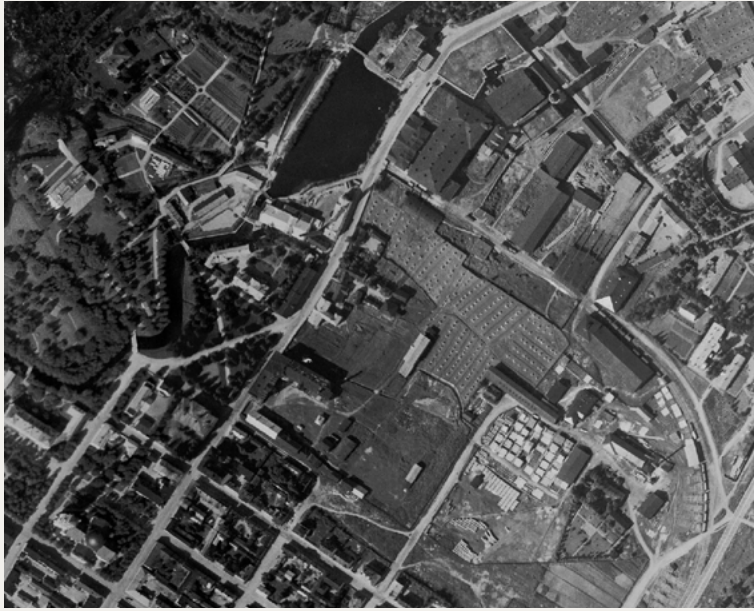
Kuva 12. Åströmin tehdasaluetta 1900, jolloin parkkitehtaiden korkeat makasiinit hallitsivat maisemaa Kasarmintien ja nykyisen Makasiininkadun kulmatontilla. Lähde: PPM.

Kuva 13. Myllytullia 1901 jälkeen. Maisemasta erottuvat kaupungista katsottuna tehtaan piiput ja nykyisen Oulun Energian tontilla puiset korkeat makasiinit. Lähde: PPM.

Kuva 14. "Kantakartta kartongilla" pohja vuosilta 1939-1940 täydennettynä kortelimuutoksia 1960-luvulle asti. Lähde: Jokelainen – Palviainen 2004, 17.

Kuva 15. Ilmakuva vuodelta 1939, Åströmin tehdasalueella Makasiinikadun sivuraiteen eteläpuolella on yksi makasiinirakennus ja heinät seipäillä lähipelloilla. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 17. Viistoilmakuva Åströmin tehdasalue 1940-luvulla ennen Keskon konttorin ja varastorakennuksen valmistumista. Lähde: PPM.

Kuva 16. Ilmakuva vuodelta 1965. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 18. Ilmakuva Oulusta 1970-luvulla. Kuvan keskellä vaaleana hohtava ja korkea toimistorakennus on Kesko Oy konttorirakennus. Lähde: PPM.

2.1 KAAVOITUS (MYLLYTULLI)

2.1.1 Asemakaava

Kaupungin perustamisen aikoihin kaupunkia ympäröivältä tulliایدalta ja portilta pohjoiseen lähti tie Myllytullin alueelle, jossa maamerkkinä oli jokihaarassa sijainnut mylly. Nykyiset Hupisaaret toimivat karjan laitumina ja kaupunkilaisten kasvimaana, myöhemmin niistä tuli tärkeä virkistätymispaikka kaupungin asukkailla. Jokisuisto oli kaupungin syntyessä syvempi ja avoimempi eivätkä nykyisin nähtävät saaret olleet näkyvillä. Myllytullin sai kuitenkin jo tunnusmerkkinsä ja luonteensa kaupunginosana, jossa oli varhaista teollisuutta.

Oulun kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivityksen 2007 mukaan on liitetty karttaesitys, jossa Myllytullin alueen 1700-luvun puolivälin rakennuskanta kertoo varhaisen sahan ja myllyn sekä asuinrakennusten sijainnin. Myös korttelin viisi kohdalle on merkitty pieni asuinrakennus.¹⁵ Pienet rakennukset olivat todennäköisesti työväen asuttamiseen tarkoitettuja.

1800-luvun puolivälissä Myllytullin alue rakentui nopeasti Åströmin veljesten teollisen toiminnan alettua ensin jokihaaran saarten puolelle ja laajentui nopeasti 1880-luvulta alkaen tehtaan niin sanotulle uudelle puolelle mantereelle. Asemakaavakartalla vuodelta 1888 nykyisen korttelin 5 tontti 13 kohdalla (rajaus) oli rakentamaton alue, mutta tien varressa oli todennäköisesti vanhoja tehtaan asuinrakennuksia. Kartalla esitettiin erityisesti tehtaan tuotantolaitokset. Lasaretin välillä oli saha, höyry- ja vesimylly, mantereella Åströmin rakennuttama sivuraide.

¹⁵ Kallio-Seppä 2007, liite 3.5.

Kuva 19. Asemakaavakartta vuodelta 1763. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

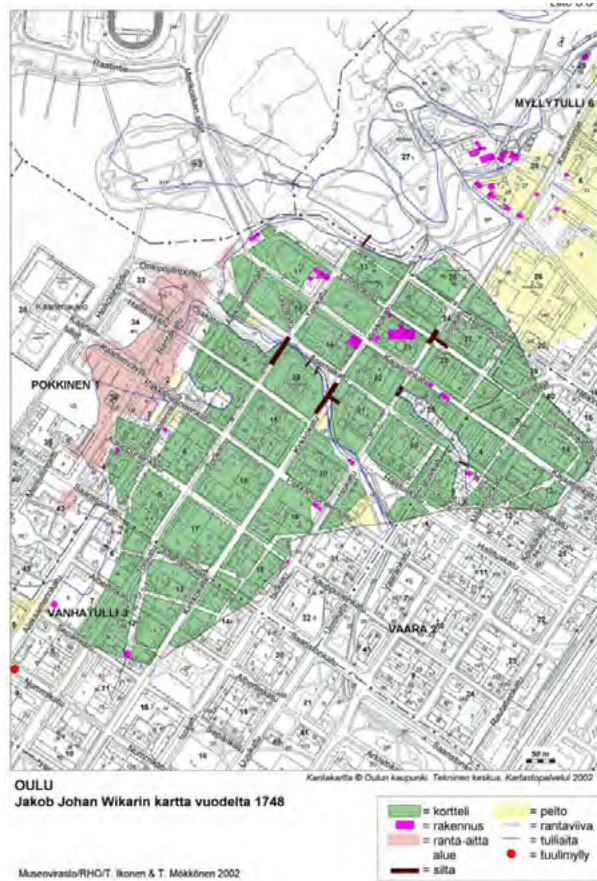
Maanomistus ja vuokrariidat 1900-luvun alkupuolella näkyvät siten, että Åströmin tehtaan laajentumisoikeus laantui, mutta siihen vaikutti myös kansainvälisen kaupan suhdanteet sekä ensimmäisen maailmansodan uhka 1910-luvulla.

Kaavoitusvaiheissa 1920-luvulta eteenpäin Myllytullin kaupunkikuvaa hallitsivat jokisuisto ja saaret tehdasalueen länsipuolella sekä itäpuolella kaupungistuva

teollisuusalue. Vuoden 1940 asemakaavassa Roobertinkadun länsipuolinen alue Kasarmintien ja rautatien välissä oli kaavoitettu teollisuus- ja varastoalueeksi. Osa kortteleista oli yrityksille nimettyjä. Pistoraide kulki edelleen Nahkatehtaan viereen.

Merikosken voimala valmistui vuonna 1947 ja oli jälleerakennuskaudella vaikuttava arkkitehtuuriltaan sekä hankkeena lähiympäristössä. Sitä pohjusti vuodesta 1945 suunnitteilla ollut yleiskaava.¹⁶ Voimalan rakentaminen muokkasi suistoaluetta varsinkin suurten maamassojen siirtämisellä. Koskikeskuksen asemakaava vuodelta 1949 Alvar Aallon suunnitelmin saattoi aikanaan lisätä myös alueen vetovoimaa yritysten silmin.

¹⁶ Vasala 1989, 32.

Kuva 20. Inventointikartta Oulu 1748. Lähde: Kallio-Seppä 2007 liite 3.5.

Kuva 21. Asemakaavakartta 1888. Åströmin tehdasalue ja rajattuna alue, jolle tehdas laajentui 1890-luvun vaihteessa. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

Teollisuusalueen kaupunginpuoleinen reuna muuttui oleellisesti Otto Iivari Meurmanin ja Aarne Ervin laatiman, vuonna 1947 vahvistetun asemakaavan myötä. Ruutukaavan linjasta poikkeava Valjastehtaankatu yhdisti Kasarmintien ja Rautatienkadun. Valjastehtaankadun varteen kaavoitettiin pienteollisuuskortteli.

Seuraavassa asemakaavassa tehdastonttien reunoille määrättiin puistovyöhykkeet tai istutettavat alueet. Yhdessä pienteollisuuskorttelin kanssa ne eristivät raskaan teollisuuden asuinalueista. Kunnalliskodin ja vankilan poistumista alueelta ennakoitiin kaavoittamalla niidenkin tontit teollisuus- ja varastokortteleiksi. Nykyinen Energiatalon tontti numero yksi oli nykyistä leveämpi. Kaava vahvistettiin 13.2.1950.

Kuva 22. Asemakaavakartta vuodelta 1907. Åströmin alue. Rajattu alue kuvaa Oulun Energiatontin nykyistä kokoa. Keskon aikana tontti ulottui Mäkelininkatuun (entinen Kansankatu) asti. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

Kuva 23. Asemakaava vuodelta 1940. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

Muutamaa vuotta myöhemmin tehtiin jälleen asemakaavamuutos, jossa pienteollisuudelle varattu korttelin osa poistettiin nykyisen koulun tontin alueelta. Tontin koillisosa oli edelleen määritelty teollisuus- ja varastokortteliksi. Vuoden 1955 asemakaavamuutoksissa korttelin viisi tonttijakoa muutettiin pariin otteeseen. Keskon alkaessa rakentaa vuonna 1955 tontin molemmat pitkät sivut olivat jo nykyiseen tapaan Makasiininkadun suuntaisia. Käyttötarkoituksmerkintä oli edelleen sama, vaikka tontin numero oli kuusi.

Vuoden 1957 asemakaavan muutoksessa korttelin viisi eteläpuolinen tontti oli merkitty yleisten rakennusten tontiksi, josta Kasarmintien puoleinen osa oli (noin kolmasosa tontista) puistoaluetta.

Kuva 24. Meurmanin ja Ervin asemakaavasta vuodelta 1947. Lähde: ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/rakennushistoriaselvitykset Kirkkotorin koulu RHS 2019.

Koulurakennus tehtiin Oulun kaupungilta lahjana saadulle tontille, paikalle, jonka akateemikko Alvar Aalto osoitti kansakoululle Koskikeskukseen tulevien yliopistorakennusten sijoitusluonnoksissa. Suunniteltiin, että rakennus tulisi jäämään harjoituskouluksi ja läheisyyteen valmistuisi opettajien kouluttamiseen oma erillinen rakennuksensa.¹⁷ Keskon rakennukset olivat tuolloin juuri valmistuneet korttelin koillisosaan.

Kesko omisti tontin numero kuusi vuosikymmenen vaihteessa hakiessaan rakennuslupaa tilapäiselle tervävarastolle. Voimassa oli tuolloin 27.1.1956 vahvistettu asemakaava, jonka käyttötarkoituksmerkintä pysyi tontilla kuusi samana vuoden 1989 asemakaavaan asti.

¹⁷ Jokelainen – Palviainen 2004, 2,9, 12.

Kuva 25. Vuonna 1950 vahvistettu asemakaava ak51.
Lähde: Oulun kaupungin karttapalvelu.

Kuva 26. Myllytullin alueen aatekilpailun voittanut Juhani Bomanin ehdotus "Tervaleijona". Lähde: Arkkitehti-lehden 5/1984 liite.

Myllytullin alueesta järjestettiin vuonna 1984 yleinen aatekilpailu. Tavoitteena oli löytää "Myllytullin kehittämiseksi ratkaisu, joka

- liittyy luontevasti olemassa olevaan kaupunkirakenteeseen sitä täydentäen ja rikastuttaen,
- on kaupunkikuvallisesti korkeatasoinen ja kaupunkirakenteellisesti monipuolinen ja ottaa kehittävästi huomioon alueen ympäristöarvot,
- mahdollistaa vaihteittaisen rakentamisen edellyttämän joustavuuden ja tulevan kehityksen sekä
- riittävän hyvin ottaa huomioon myös teknilliset ja taloudelliset näkökohdat."

(Lähde: Arkkitehti-lehden 5/1984 irtoliite, Oulun Myllytullin aatekilpailu).

Kilpailun voitti Juhani Boman ehdotuksellaan "Tervaleijona". Nykyisin voimassa oleva asemakaava laadittiin voittaneen ehdotuksen pohjalta. Myös voittanut ehdotus vaati palkintolautakunnan mielestä kehittämistä. Ratkaisun tärkeimpiä elementtejä olivat asuinrakennusten ympäröimät toriaukiot ja suunnistautumista helpottavat näkymät maamerkeille. Varsinkin pysäköintiratkaisuja kehitettiin edelleen.

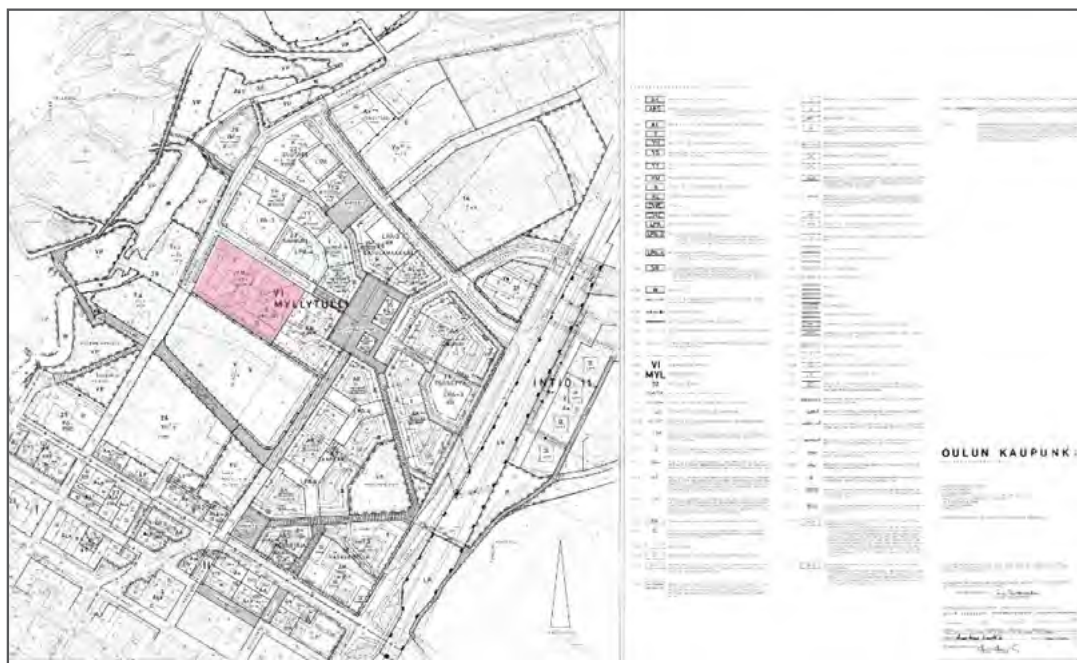
Voimassa oleva asemakaavassa korttelin viisi tontin 13 käyttötarkoitus on YH: hallinto- ja virastorakennusten korttelialue. Kaavaselostuksen mukaan "korttelit (5) sijoittuvat alueen länsi- ja pohjoisosaan, asuin-korttelit itä- ja eteläosaan. Pääkatuina on muun muassa Kasarmintie, jolla on vilkas liikenne. Kaupunkiympäristö muodostuu tilasarjoista, aukioista ja puistikoista, kaduista ja kujista. Keskeisen merkityksen saavat torit" muun muassa Myllytullintori ja Nahkurintori. Näistä Myllytullintori on Makasiininkatua pitkin Energiatalosta itään; "Hallinto- ja virastorakennusten korttelialueiksi on merkitty korttelin 23 pohjoisosa. Samoin korttelin viisi tontin numero kuusi Kasarmintien puoleinen osa".¹⁸

18 Kantola 1988, g. Asemakaavaselostus.

Entisen Keskon tontin koko ja käyttötarkoituserkintä muutettiin, ja omistusoikeuskin oli taas Oulun kaupungilla. Oulun Energia vuokrasi kaupungilta tontin ja rakennukset. Uusi tontti 13 oli aikaisempaa lyhempi kaakkoispäästä, johon kaavoitettiin asuinkerrostalokortteli. Nykyiset toimisto-osat ovat kaavan mukaan mahdollista säilyttää, mutta varastojen tilalla on erimuotoisia rakennusaloja, rakennusala maanalaisille tiloille ja istutettaviksi määrättyjä alueita. Nykyisin voimassa oleva asemakaava on päivätty 31.3.1989, ja se on tullut voimaan 18.4.1989.

Erityispiirteet ja suojelukohteet sisältyivät kaavaselostuksen mukaan Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden inventointiluetteloon 1986. Luettelossa Energiatalon lähellä ja alueelta oli mainittu suojelukohteiksi: Veljekset Åström Oy:n päällisnahkatehdas Kasarmintie 8.¹⁹

19 Kantola 1988, 5–6. Asemakaavaselostus.

Kuva 27. Asemakaavan muutos 31.3.1989. Lähde: kartta.ouka.fi.

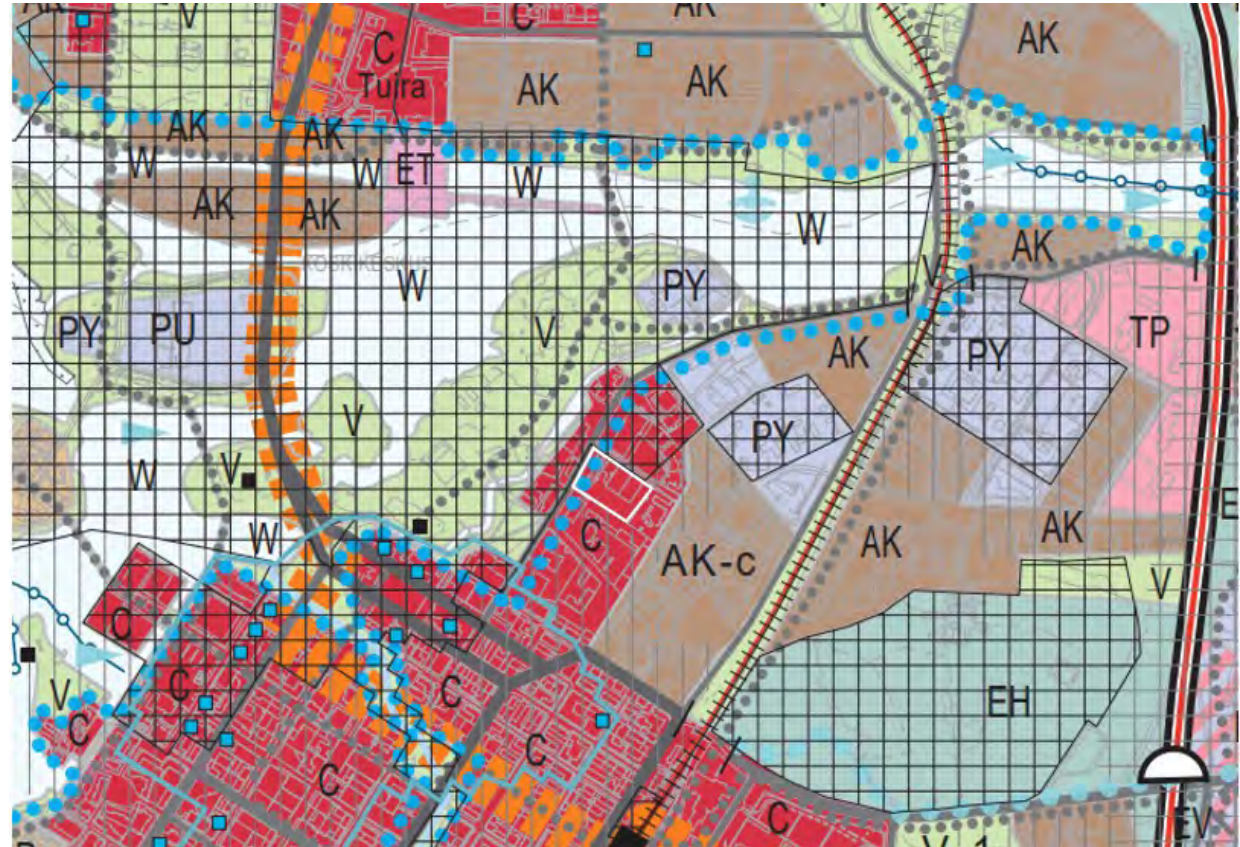
Kuva 28. Ajantasa-asemakaava. Lähde: kartta.ouka.fi.

2.1.2 Yleiskaava

Uuden Oulun yleiskaava keskeinen kaupunkialue 2030 kaavaselostuksen mukaan Kasarmintien itäpuolisella alueella Energiatalo mukaan lukien on merkintä C, keskustatoimintojen alue. Kasarmintien itäreunaan on merkitty Oulujoen suiston kaupunkipuiston alueen itäraja.

Yleiskaavassa Myllytulli kuuluu kaupunkikeskusta-alueeseen, joka luokitellaan kaupunkikehittämisyvyhykkeeseen. Täydennysrakentamisen vision mukaan kaupunkikeskustan tulee olla toiminnoiltaan monipuolinen palveluiden ja kaupunkikulttuurin maakuntakeskus. Aluetta tulee kehittää elinvoimaiseksi, tiiviiksi, kävelyä ja pyöräilyä painottavaksi sekä kaupunkikultaan huipputasoiseksi keskustaympäristöksi. Katutilan ja kiinteistöjen kävely- ja pyöräilypainotteiseen kehittämiseen, viheralueiden kehittämiseen sekä monipuolisiin ympäristöarvoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Alueesta kehitetään joukkoliikenteeseen tukeutuvaa kaupunkikeskustaa.²⁰

²⁰ https://www.ouka.fi/documents/64220/16463603/Myllytullin+taydennysrakentamisen+visio_LOWRES.pdf/d4d11e9-8891-44ac-b1d7-9boad9014254.

Kuva 29. Ote yleiskaavasta 564Y2019/1 kaavakartta 2 keskeinen kaupunkialue 2030. Lähde: kartta.ouka.fi.

3 Rakennushistoria

3.1 PAIKALLINEN JA MAANLAAJUINEN KONTEKSTI

Keskon keskusliikkeen konttoriverkosto laajentui 1950-luvulta 1960-luvulle merkittävästi. Lähes koko konttoriverkosto sai tuolloin uudet ja modernit tilat vuoteen 1965 mennessä.²¹ Pohjois-Suomessa Keskon Kemin konttori valmistui 1940-luvun lopussa. Sen arkkitehtuuri julkisivultaan muistutti vielä paikalla muuratusta tiilirunkoisesta ratkaisusta, mikä paljastuu julkisivujen ikkuna-aukotuksesta. Rakennus oli sileäksi rapattu ja maalattu valkoiseksi kuten aikakauden tukkuliikkeiden SOK:n konttori- ja varastorakennukset kautta maan.

Suomessa osuuskauppaliikkeistä SOK:n liike- ja varastoarkkitehtuuri erottui muista arkkitehtonisesti jo 1930-luvulta alkaen. Keskusjärjestön yhdenmukainen arkkitehtuuri oli suunnitelmallista ja saikin tunnistettavat piirteensä oman suunnittelutoimiston johtavien arkkitehtien, kuten Esko Huttusen piirtämänä. SOK:n puhdaspiirteiset valkoiset julkisivut edustivat aikakauden funktionaalisia ihanteita.²²

Yleisesti ottaen 1950-luvulla keskusliikkeiden liikerakennusten arkkitehtuuri poikkesi niiden varasto- ja konttorirakennuksista. Liikerakennuksia ja myymälöitä eri paikkakunnille suunniteltiin tyyppipiirustusten mukaan, mutta konttorirakennuksia luonnehdittiin – brändättiin – edustaviksi sekä näyttäviksi. Keskon ja OTK:n konttorirakennuksissa suurissa kaupungeissa käytettiin erityisesti maanläheisempää punatiilipintaa puhtaaksi muurattuna.

²¹ Hoffman 1983, 396.

²² Putkonen 2001, 82–83.

Vuosina 1953–1955 Keskon uusia konttoreita rakennettiin Mikkeliin, Jyväskylään ja Kajaaniin. Oulun konttori oli valmistuessaan uudenaikaisin ja tehokkain konttorikokonaisuus.²³

Oulussa muiden kuin Keskon osuus- ja tukkuliikkeiden konttori- sekä varastorakennukset sijaitsivat päärautatien läheisyydessä hyvien varasto- ja lastausalueiden yhteydessä. Oulun SOK:n konttorin toimitalo rakennettiin vuosina 1937–1938 kaupunkialueen laidalle Etu-Löyttyyn pistoraitteen varteen. Sen suunnitteli

²³ Mt.

SOK:n rakennusosaston arkkitehti Erkki Huttunen.²⁴ Etu-Löytyssä sijaitsi myös vuonna 1933 rakennettu Tullikamari ja vuonna 1950 rakennettu Hankkijan konttori-, toimisto sekä varastorakennus.

Oulussa tukkuliikkeiden konttori- ja varastorakennusten läheisyydessä sijaitsi poikkeuksetta myös koulurakennuksia: SOK:n ja OTK:n lähellä Keskuskansakoulu ja Teknillinen koulu, Keskon eteläpuolella naapuritontilla oli Oulun yliopiston kansakoulu.

²⁴ Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistaminen 2. vaihemaakuntakaava. Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 Oulu, liitteet.

Kuva 30. Keskon Kemin konttori, jossa oli uudenaikainen yksikerroksinen varastorakennus. Lähde: Hoffman 1983, 397.

Kuva 31. Keskon Mikkelin konttori ja varasto 1950-luvulla rautatien ja maantien välittömässä läheisyydessä. Lähde: elka.fi näyttökuva.

Kuva 33. Keskuskansakoulu, Teknillinen koulu ja SOK:n Oulun konttori 1950-luvun alku. Kuvaaja Uuno Laukka. Lähde: PPM.

Kuva 32. Ilmakuva Oulun Keskuskansakoulu, Teknillinen koulu ja Hankkijan varastot. Kuvaaja Uuno Laukka. Lähde: PPM.

Kuva 34. Kuopio Savo-Karjalan tukun ja myöhemmin Keskon konttori sekä varaston lastauslaituri vuodelta 1939.

3.2 ARKKITEHTI

Oulun Kesko Oy:n konttori- ja varastorakennuksen suunnittelija arkkitehti Seppo Hytönen syntyi vuonna 1906 Viipurissa. Hän valmistui Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolta vuonna 1937. Uran alkuvaiheissa 1930–1940-luvulla Hytönen osallistui useisiin arkkitehtikilpailuihin ja menestyikin niissä, muun muassa seurakuntarakennuksien osalta. Vuosina 1937–1938 hän toimi myös lääkintöhallituksen toimistoarkkitehtina Uno Ullbergin alaisuudessa.

Lisäksi Hytönen avusti 1940-luvun vaihteessa Toivo Paatelaa Keskon pääkonttorin suunnittelussa Helsingin Katajanokalle. Paatela oli tätä ennen suunnitellut vuonna 1937 seitsemän kerroksisen modernin Savo-Karjalan tukkuliikkeen pääkonttorin Viipuriin. Paatelan kokemus teki varmasti vaikutuksen nuoreen arkkitehti Hytöseen. Paatelan kanssa yhteistyössä hän oli voittanut aiemmin Helsingin Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunnan oppilaskodin kilpailun vuonna 1939 talvisodan alla.²⁵

Kesko Oy:n suunnitteluosastolle Seppo Hytönen siirtyi sopivaan aikaan, kun keskusliike laajensi maan laajuisesti konttori- ja varastoverkostoaan sekä myymälöitä. Keskossa Hytönen aloitti toimistoarkkitehtina, mutta eteni lopulta osaston johtajaksi vuonna 1956. Suunnitteluosaston johtajana hän toimi vuosina 1965–1970 ja vastasi myös Hakkilaan Keskon rakennuttaman laajan keskusvarasto ykkösen ja Maatalous-Keskon kokonaisuuden suunnittelusta.

²⁵ Jones Lang LaSalle 2019, 15–16. Finland Oy

1950-luvulla Hytönen suunnitteli muiden töiden ohella liikerakennuksia, mutta myös yksityisiä omakotitaloja kuten Helsingin ja Espoon Tapiolan länsipuolen lähiöihin.²⁶ Muita suunnittelukohteita oli 1950-luvulla muun muassa Nahkialan koulu asuntoloineen ja Salorinteen työväentalo Jyväskylään.

Hytönen jätti Keskon vuonna 1970, mutta jatkoi työskentelyä omassa arkkitehtitoimistossaan. Hänellä oli taustanaan poikkeuksellisen laaja-alainen työsarka ja kokemus suunnittelijana, mikä oli uralla eduksi. Hytösen suunnitelmissa on aina keskitytty tilaajan toiveisiin, vaatimuksiin ja laatuun rakentamisesta aina yksityiskohtiin.

²⁶ HNP Heikinheimo 2002; Tapiolan läntisten rakennuskannan säilyneisyysinventointi. Liite.

Kuva 35. Keskon pääkonttori Katajanokalla Helsingissä.
Lähde: Tamminen-Parpola 2012, 142.

3.3 RAKENNUKSEN VAIHEET JA TAUSTAA

3.3.1 Keskon aluekonttori Ouluun

Kesko perustettiin lokakuussa vuonna 1940, kun neljä maakunnallista tukkuliikettä, Maakauppiaiden Oy, Oy Savon-Karjalan Tukkuliike, Kauppiaitten Oy ja Keski-Suomen Tukkukauppa Oy, yhdistettiin valtakunnalliseksi tukkuliikkeeksi. Keskusliikkeeksi Kesko julistautui vuonna 1947.²⁷ Toimintansa alkuvuosikymmeninä Keskolla oli muun muassa tulitikkutehdas ja margariinitehdas, mylly, leipomo, lihanjalostuslaitos, kahvipaahtimo, vaatetustehdas ja polkupyörien kokoonpanotehdas. Kesko lakkautti lähes kaikki tuotantolaitoksensa 1980-luvulle mennessä.

Keskon aluekonttoreiden ja -varastojen uudelleen järjestelyssä huomioitiin kunkin alueen kaupan kasvumahdollisuudet ja tuotantosuunnat. Pohjois-Suomessa panostettiin maataloustuotteiden, mutta myös rauta- ja rakennustarvikkeiden kauppaan. Yleisesti tavaransaanti helpottui sotien jälkeen ja itsenäiset aluekonttorit panostivat tavaranjakelun laajentamiseen varastojärjestelmiä rakentamalla.²⁸

Oulun Kesko Oy konttori- ja varastorakennus pääpiirustukset on tehty huhtikuussa 1955 ja hyväksytty 4.5.1955. Rakennustyöt oletettavasti alkoivat pian tämän jälkeen. Rakennusaikaisia muutoksia tehtiin varaston kellariosaan vuonna 1956. Pääpiirustukset laati, kaikissa muutoksissakin, 1960-luvun lopulle asti Seppo Hytönen.

1955	Pääpiirustukset, suunnittelu/ Seppo Hytönen Kesko Oy
4.5.1955	Pääpiirustukset päätöspäivä
1956	Rakennusaikainen muutostyö varaston kellarissa

Sodanjälkeinen monipuolistuva teollisuustoiminta ja -tuotteet sekä rakentaminen olivat Oulun ja Pohjois-Suomen valttikortti. Merikosken uusi voimalaitos ja Typpihappotehtaan rakentaminen Ouluun olivat alueen vetovoimatekijöitä. Ne symboloivat nopeaa teollistumista ja uusien alojen syntymistä Oulun seudulla. Keskon rakentuminen perinteiselle Myllytullin ja Åströmin teollisuusalueelle, Merikosken voimalan sekä modernin Koskikeskuksen asutuksen läheisyyteen ei ollut sattumaa, vaan todennäköisesti satsaus tulevaisuuden kehittyvään kaupunginosaan.²⁹ Rautatien läheisyys ja sivuraide nykyistä Makasiinikatua myöten olivat ensisijaisen tärkeä varastokuljetuksille jo Åströmin tehtaiden aikaan ja myöhemmille Keskon kuljetuksille.

²⁹ Vasala 1989, 32.

²⁷ Hoffman 1983, 325–328; Tamminen-Parpola 2012, 141–144.

²⁸ Hoffman 1983, 399. Hytönen.

3.3.2 Uudenaikainen konttorirakennus

Konttori- ja varasto-osien toiminnallinen hierarkia näkyi suunnittelussa ja osoitti tehokkuutta. Konttoriosassa A esiteltiin tuotteet ja myyntinäyttelyn hallista ne markkinoitiin jälleenmyyjille. Konttoriosan asunto F oli suunniteltu siipeen todennäköisesti konttoripäällikön asunnoksi.

Kutsuva pääsisäänkäynti ja halli olivat aikakautensa mainostilaa. Pääsisäänkäynnin vieressä kohosi näyttävä korkea porrastorni, oikeastaan valotorni, joka pimeällä valaisi piha-alueenkin. Sisäänkäynnin muotoiluun ja laadukkaisiin pintamateriaaleihin sekä valaisimiin oli panostettu.

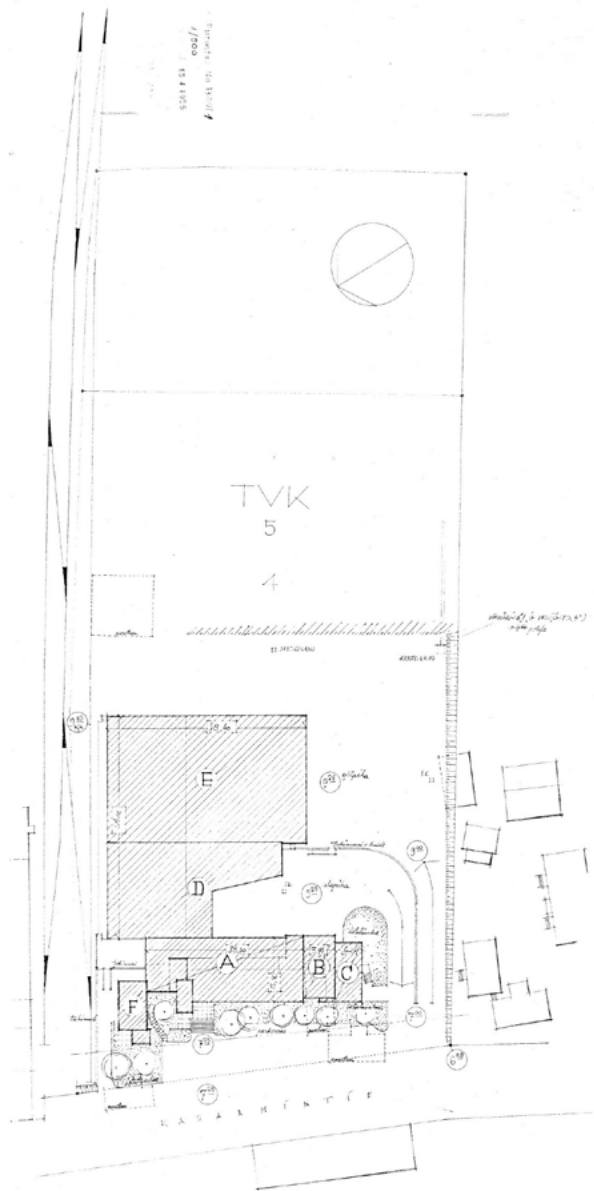
Konttoriosan toisessa päädyssä oli matala siipi C talonmiehen asuntona. Sen tarkoitus oli olla yhteydessä sisäpihan liikenteelle, autotalliin B, kuorma-autohalliin ja teknisiin tiloihin.

1950-luvun varasto-osat D ja E, nykyisin A 2-3 oli suunniteltu tehokkaaseen lastaukseen, purkuun ja jälleen kuormaukseen. Tavarat liikkuvat niin sanotulla ratapihalla laitureille, siitä sisälle varastoihin ja lopulta lastattavaksi kuormastoihin yläpihalla.

Puhtaaksi muurattu punatiili hallitsi erityisesti pihasivuja. Pääjulkisivulle Kasarmintielle oli annettu vaalea luonne rapauksella, kalkkimaalilla ja pesuterastilla. Näin oli julkisivujen luonne eroteltu toimistoväen ja asiakkaiden julkiseen sekä varastomiesten ja kuljettajien osiin. Karkeasti pelkistään, valkokaulus- ja työmiesten tiloiksi.

Kuva 36. Oulun Keskon konttorin pääjulkisivu 1950–1960-luvulla. Lähde: Hoffman 1983, 397.

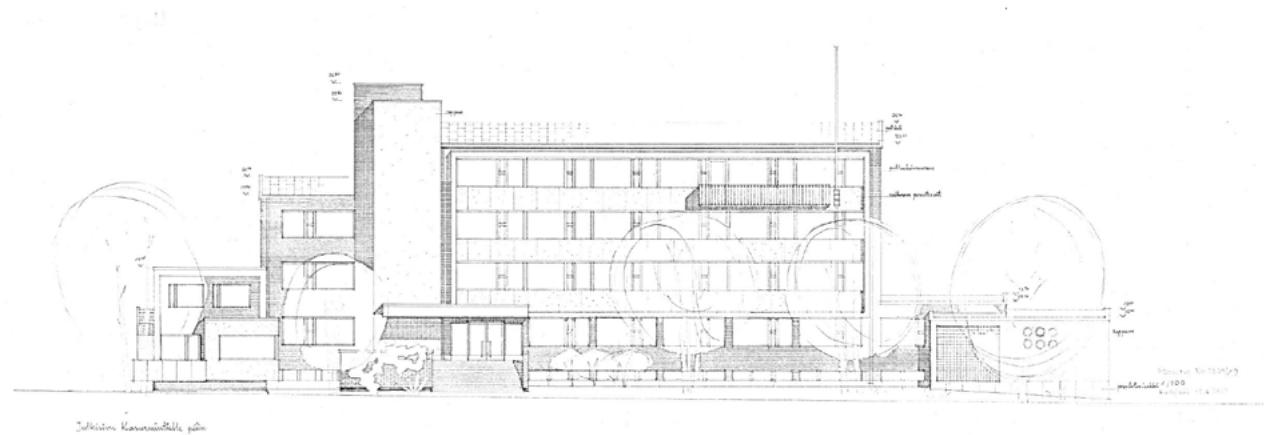
Kuva 37. Asemapiirros vuodelta 1955, jossa näkyy tontin tehokas käyttö. Lähde: OKA.

Kuva 38. Konttoriosa A ja talonmiehen asutosiipi päädyssä 1950-luvulla. Lähde: Suomen Tiiliteollisuusliitto, ELKA.

Kuva 40. Konttoriosan A ja varasto-osien muodostama alapiha 1950-luvulla. Lähde: Suomen Tiiliteollisuusliitto, ELKA.

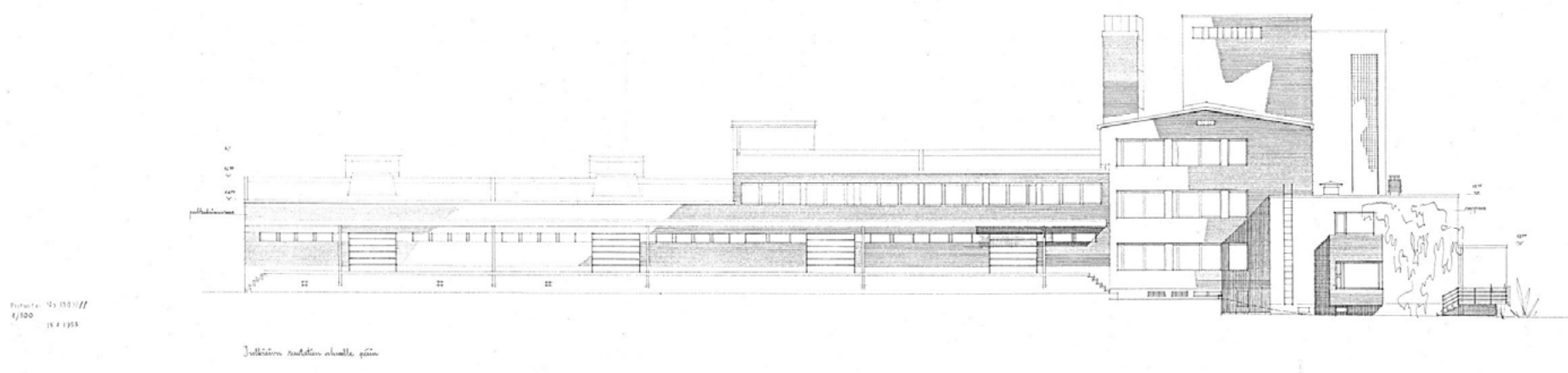
Kuva 39. Piirustus 15.4.1955 pääjulkisivu. Lähde: OKA.

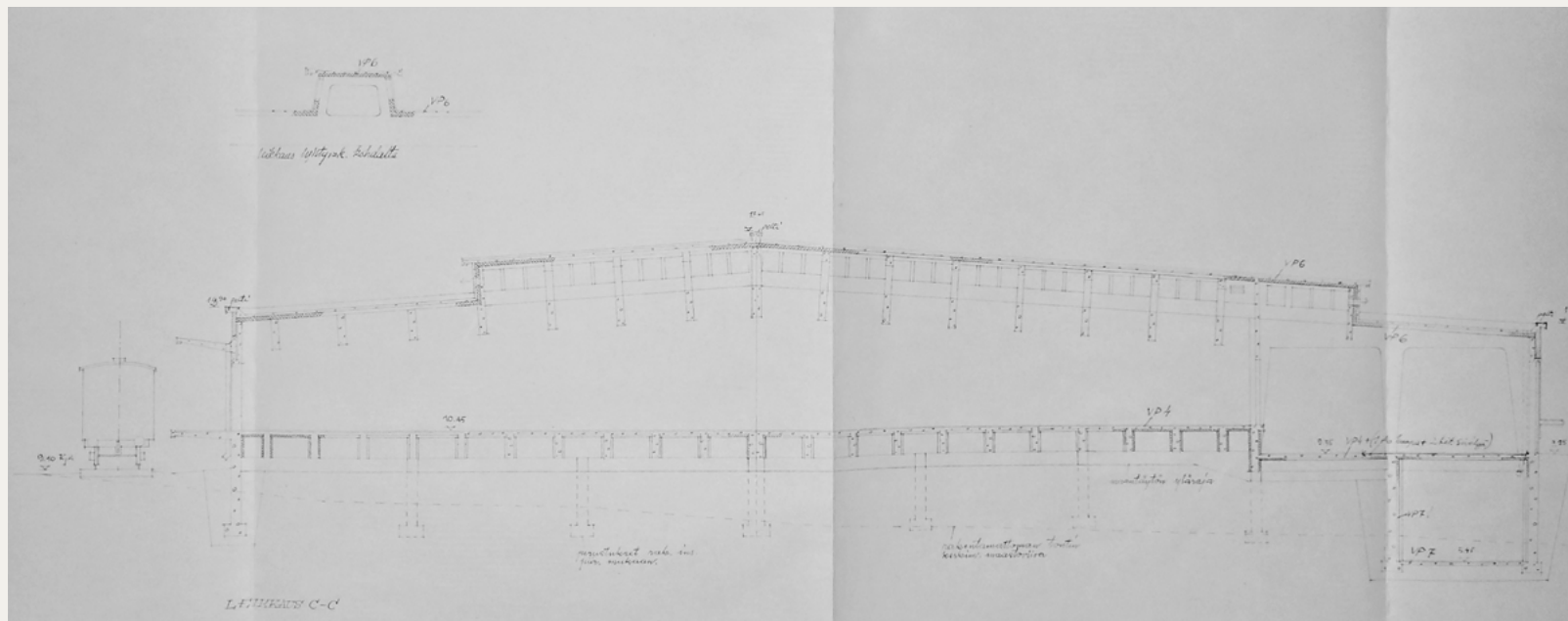
Kuva 41. Konttoriosa A kuvattuna yläpihalta länteen 1950-luvulla. Lähde: Suomen tiiliteollisuusliitto, ELKA.

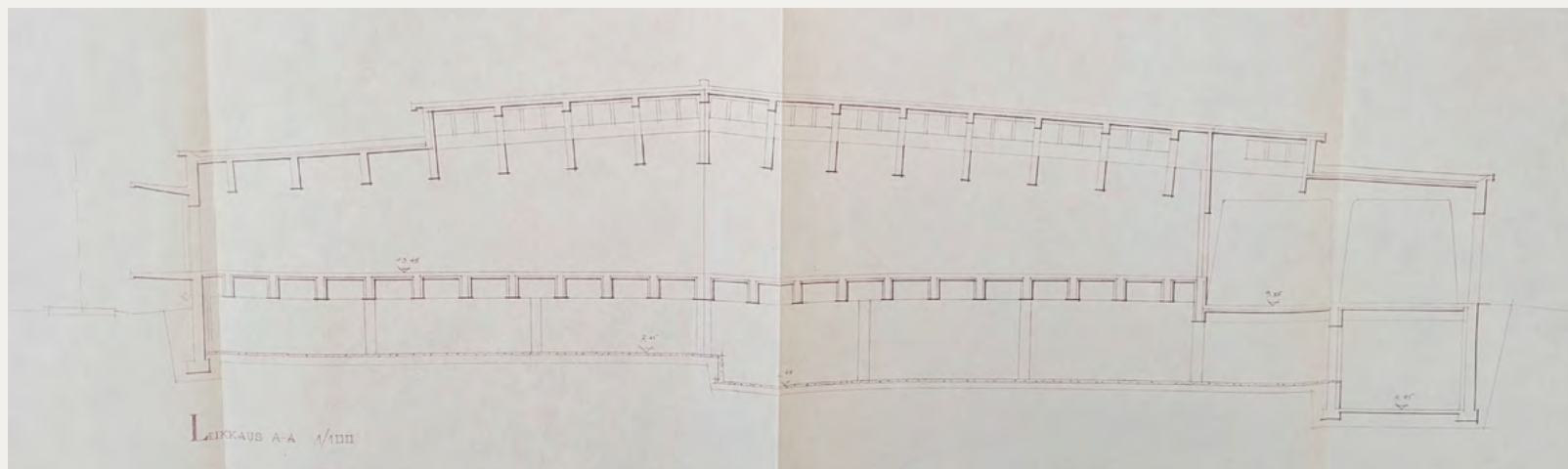
Kuva 43. Varasto- ja halliosat D ja E kuvattuna alapihalta 1950-luvulla. Lähde: Suomen Tiiliteollisuusliitto, ELKA.

Kuva 42. Julkisivupiirros Seppo Hytönen 15.4.1955. Julkisivu "ratapihalle päin". Lähde: OKA.

Kuva 44. Leikkauspiirustus Seppo Hytönen 15.4.1955. Halli E nykyinen A3 leikkaus. Piirustuksessa vasemmalla näkyvissä sivuraiteella tavaravaunu. Yllä katon valoaukkoratkaisun detaljileikkaus "lyhtyrakenne". Lähde: ORVA.

Kuva 45. Muutostyöpiirustus Seppo Hytönen 12.4.1956 (päätyöspäivä). Kellariosan muutos leikkaus, alapohjan eri tasot. Lähde: OKA.

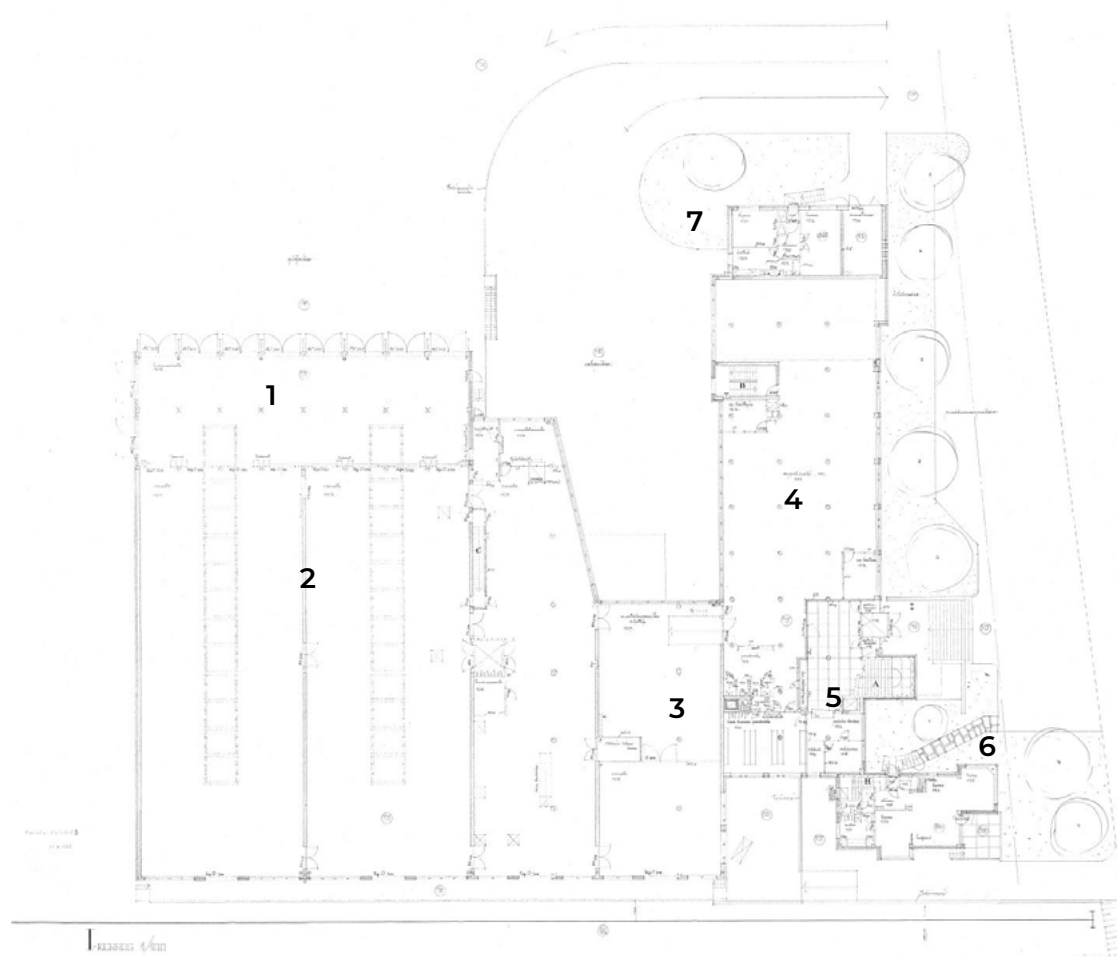
3.3.3 Sisätilat alkuaikoina

Konttoriosan A ensimmäisen kerroksen edustus- ja näyttelytilojen jälkeen ylempiin kerroksiin keskittyivät eri myyntiosastojen hoitajien toimistot, arkisto ja laskutus sekä myyntitilat. Lisäksi konttoripäällikön asuin- siivessä tilat jatkuivat toiseen kerrokseen.

Konttoriosan A kolmannessa kerroksessa sijaitsi toimistoja, kassa, laaja aula ”garderobilla” ja siirtomaatavaraosasto sekä laskutus. Neljännessä kerroksessa sijaitsi pitkä ruokailu- ja kokoushuone, joka oli jaettavissa paljeovella. Kokoushuoneesta oli ovi pääjulkisivun parvekkeelle.

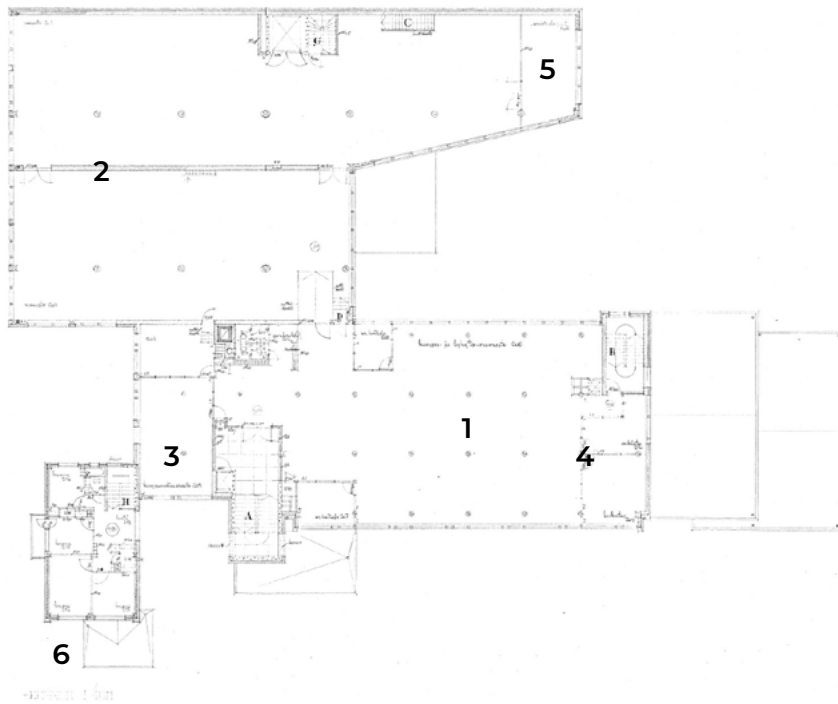
Kellarikerrokseen keskittyivät: kylmähuoneet, syväjäähdytystilat, kone- ja pannuhuone, autotalli ja rasvamonttu, polttoainevarasto, pumppuhuone, sähköpäätaulu puku- ja pesuhuoneet sekä väestösuoja. Aikakauden erikoisuus oli banaanien kypsytys- ja käsittelytilat. Oulun konttorilta ohjattiin myös maatalouskoneiden huoltoa ja tietysti huollettiin oma kuljetuskuormasto.

Originaalipiirustukset ovat Oulun kaupungin sekä rakennusvalvonnan arkistossa. Oulun kaupungin arkistosta on tässä haettu piirustukset no 1309/ 1–14; 15.4.1955 Kesko Oy ”Piirustustoimisto S. Hytönen” signeeraamana.

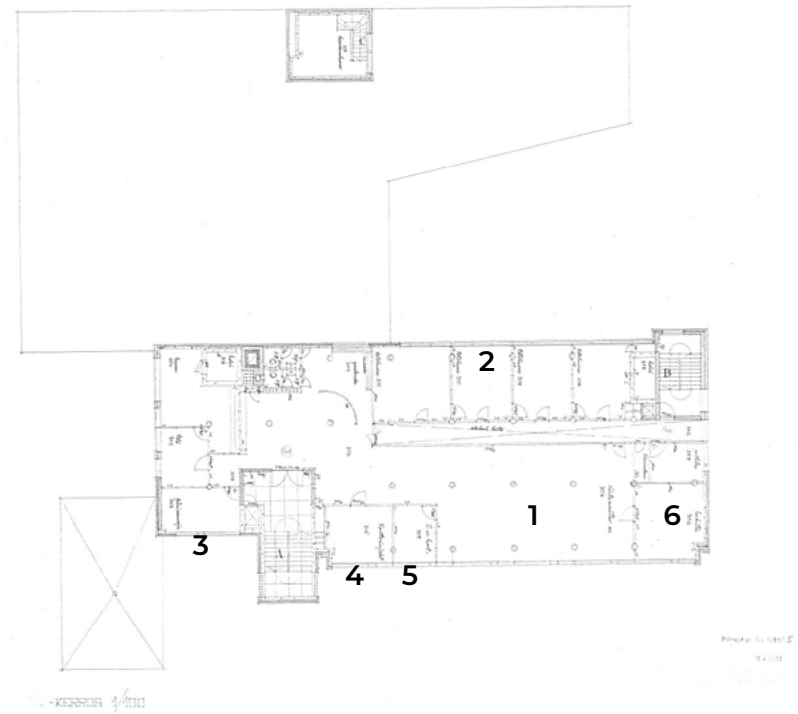
Kuva 46. Ensimmäinen kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

- 1 Kuormaushalli
- 2 Varastot
- 3 Maatalousosaston näyttely
- 4 Myyntihalli
- 5 Pääaula ja esittelyvitriinit, naulakot ja wc-tilat
- 6–7 Asuinhuoneistot: konttoripäällikkö ja talonmies

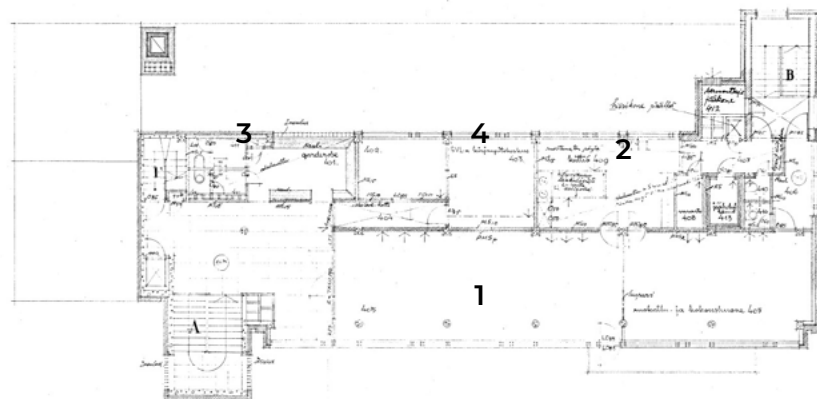
Kuva 47. Toinen kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

- 1 Kangas- ja lyhyttavaraosasto
- 2 Varastot
- 3 Kauppavälineosasto
- 4 Arkisto ja laskutus
- 5 Somistus
- 6 Konttoripäällikön asuinhuoneisto
- A Porrashuone, porrastorni

Kuva 48. Kolmas kerros piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA

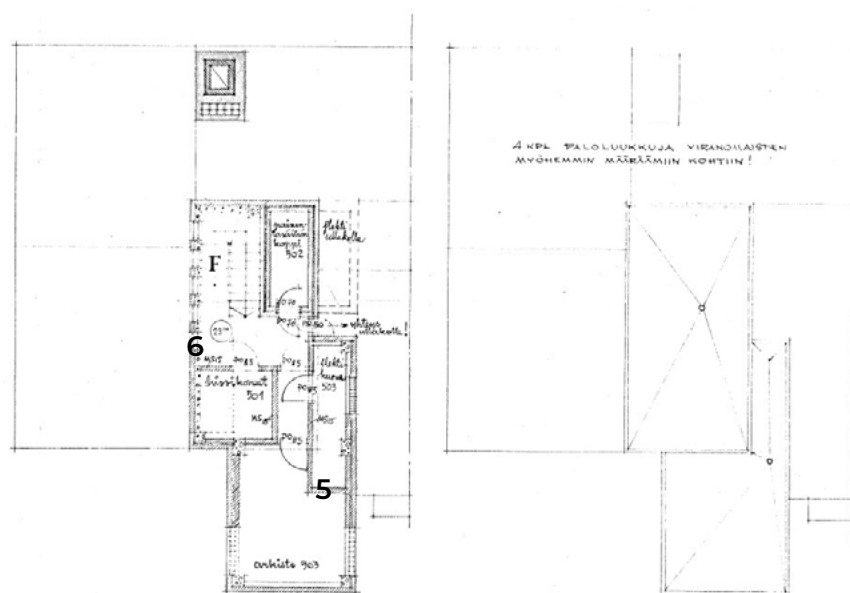
- 1 Siirtomaatavaraosasto ja iso aula naulakoineen
- 2 Toimistot
- 3 Piirustuspaaja
- 4 Konttorijohtaja
- 5 Osaston hoitaja
- 6 Laskutus ja postitus

-KUNNOS 1/1111

Kuva 49. Neljäs kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

- 1 Ruokailu- ja kokoushuone paljeovella jaettuna
- 2 Keittiö
- 3 Aula, naulakko ja wc-tilat
- 4 Kirjanpito

-KUNNOS 1/1111

Kuva 50. Viides kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

- 5 Arkisto- ja lehtihuoneet
- 6 Hissikoneet

3.3.4 Oulun Energia omistajaksi

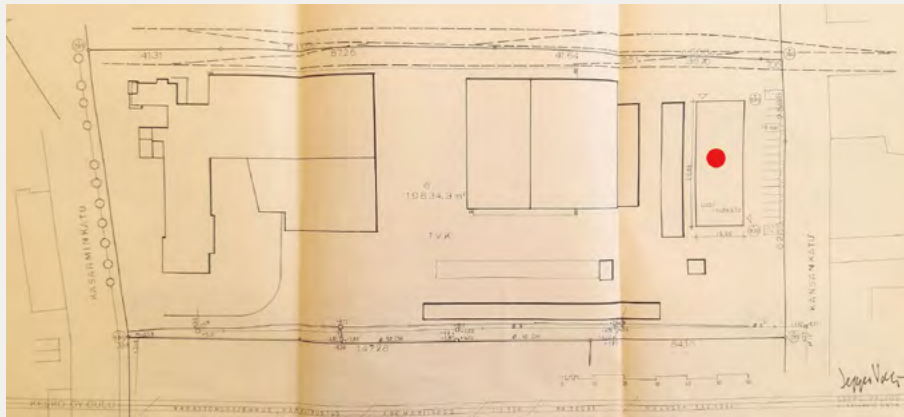
Oulun kaupunki tuli kiinteistön omistajaksi 1980-luvun alussa. Samalla tehtiin laajat muutos- ja korjaustyöt niin konttori- kuin varasto-osiin ja erityisesti kellaritiloissa. 1990-luvun alussa Oulun kaupungin Energialaitos otti tilat käyttöön toimistotalona ja muutoksia tehtiin varasto- ja korjaamotiloissa sekä autohallissa. Vuonna 1996 kaupungin energialaitoksesta tuli Oulun Energia.

Oulun Energian toimitilojen sijoittumiseen tontille vaikutti mahdollisesti läheisyydessä olleen kaupungin omistaman sähkölaitoksen ja voimalan vaiheet muutoksineen. Myllytullin lämpökeskus ja kaukolämpötoiminta alkoivat vuonna 1971. Oulun kaupungin sähkölaitoksen nimi muutettiin Oulun kaupungin energialaitokseksi vuonna 1978. Sahasaari oli sähkölaitoksen varikkoaluetta 1980-luvun puolelle asti. Lisäksi Lasaretin väylän voimala- ja konttorirakennus Kasarmintien varressa olivat Oulun kaupungin energialaitoksen käytössä. Uusi toimistotalo liittyi 1980-luvulla sähköntuotannolle perinteiseen Myllytullin toiminta- ja kulttuuriympäristöön.

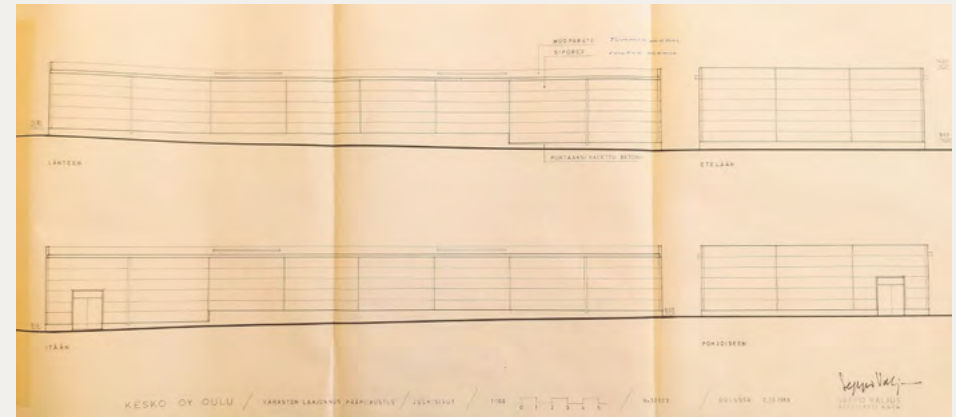
3.4 KESKEISET MUUTOKSET

Keskon aluevarastointijärjestelmä vaati muutoksia 1960-luvun puolivälin jälkeen, sitä ennen tuontikaupan hyvä veto oli johtanut varastojen lisärakentamiseen kautta maan. 1960-luvun lopulta varastointitarve alueilla väheni. Lisäksi Keskon oma tuotantotoiminta ajettiin alas 1960-luvun alkupuolella. Varastointi keskittyi etelään Hakkilan keskusvarastoon, josta tehokkaamman liikennöinnin ansiosta tavarat kuljetettiin nopeasti kautta maan. Kesko Oy Oulussa rakennutti tontille alkuun erilisiä vajoja ja katoksia muun muassa terästavaraille ja uudisti tai laajensi varastohalleja laitureilla, lisäkerroksin tai kellaritilojin. Varastoja rakennettiin tontin itäosiin erityisesti vuodesta 1957 1970-luvun vaihteeseen.

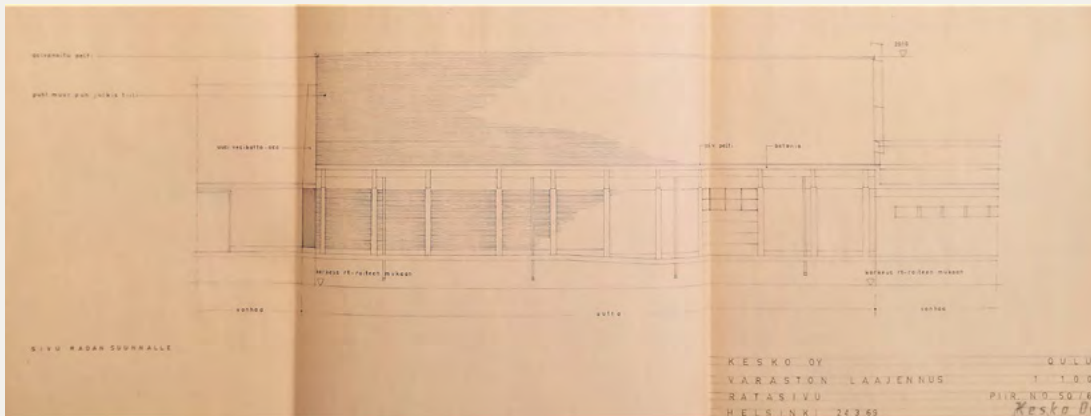
1957	Pääpiirustus "vajakennus" D Makasiinikadun varrelle. Teräsvarasto.
1957	Laiturirakennelma varastolle
1959	Uudisrakennus teräsvarasto C / väliaikainen rakennuslupa, jatkettu vuoteen 1965 asti
1964	Lisärakennus suojakatos yläpihalle
1966	Varaston G laajennus arkkitehti Seppo Valjus
1966	Konttori- ja varasto-osien julkisivumuutokset sekä 1 krs pohjamuutokset
1969	Uudisrakennus B, varaston laajennus ja väestönsuoja/ Seppo Hytönen Kesko Oy
1969	Muutostyöt konttoriosassa A, asuntosiiven tilamuutos myyntihalliksi/ Seppo Hytönen Kesko Oy
1970	Korjaustyö varasto C-D osa, uusi ajoluiska ja trukkilataamo
1972	Uusi pihavarasto J
1974	Muutostyö kellari A osa banaanien käsittelytilat/ Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen
1976	LVI muutoksia/ Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen
1976	Konttoriosan korjaustyöt kellari ja 1 krs/ Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen
1983	Muutos ja korjaustyöt 1. rakennusvaihe A1-A3 / Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen
1983	Paikoitushalli pihakannen alle
1992	Muutos- ja korjaustyö A1 osan sosiaali- ja korjaamotilat/ Oulun kaupunki talosuunnitteluosasto Matti Kaariainen
1994	Ajoneuvosuojan B muutostyö, luiskat ja kierreporras/ Matti Kaariainen
2014	Julkisivumuutostyö, aurinkopaneelien asennus

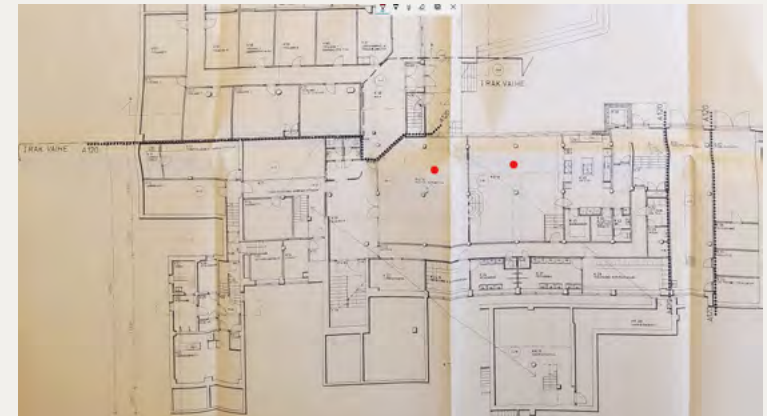
Kuva 51. Varaston laajennus, uusi varasto tontin itälaidalla vuodelta 1966 oli julkisivuiltaan poikkeava tontilla. Arkkitehti Seppo Valjus. Lähde: ORVA.

Kuva 53. Varaston julkisivut kaikkiin ilmasuuntiin. Materiaaleina puhtaaksi valettu betoni ja vaalean harmaa Siporex. Lähde: ORVA.

Kuva 52. Varaston laajennus "ratasivu" vuodelta 1969. Ulkoasu oli sovitettu vanhaan konttori- ja varasto-osaan materiaaleiltaan sopivaksi. Lähde: ORVA.

Kuva 54. A1 kellarikerros, muutos ja uudistus kahvio- sekä keittiötiloiksi vuodelta 1983. Tilat sijoittuvat alapihan sisäänkäynnin sivulle. Lähde: OKA.

Kuva 55. Oulun kaukokiito Oulun Keskon yläpihalla 1970-luvulla. Lähde: Kaukokiito Oy, ELKA.

Kuva 56. A1 uusi henkilökunnan kahvio 1980–1990-luvulla. Lähde: OE.

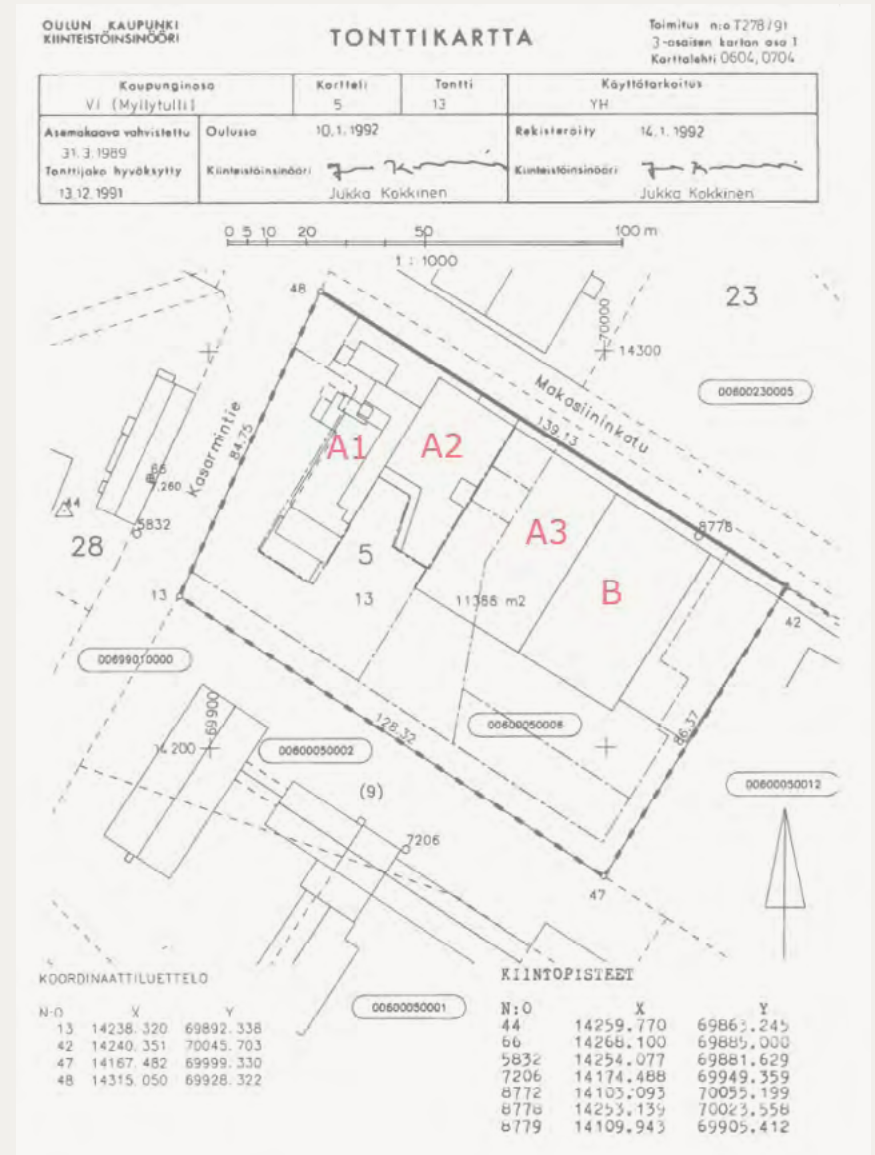
4 Nykytila

4.1 RAKENNUKSEN OMISTUS JA KÄYTTÖ

Tontti on tullut kaupungille vaihtokirjalla 24.3.1982. Kiinteistön omistaa Oulun kaupunki. Rakennukset ovat Oulun Energia liikelaitos toimisto- ja varastotiloina.

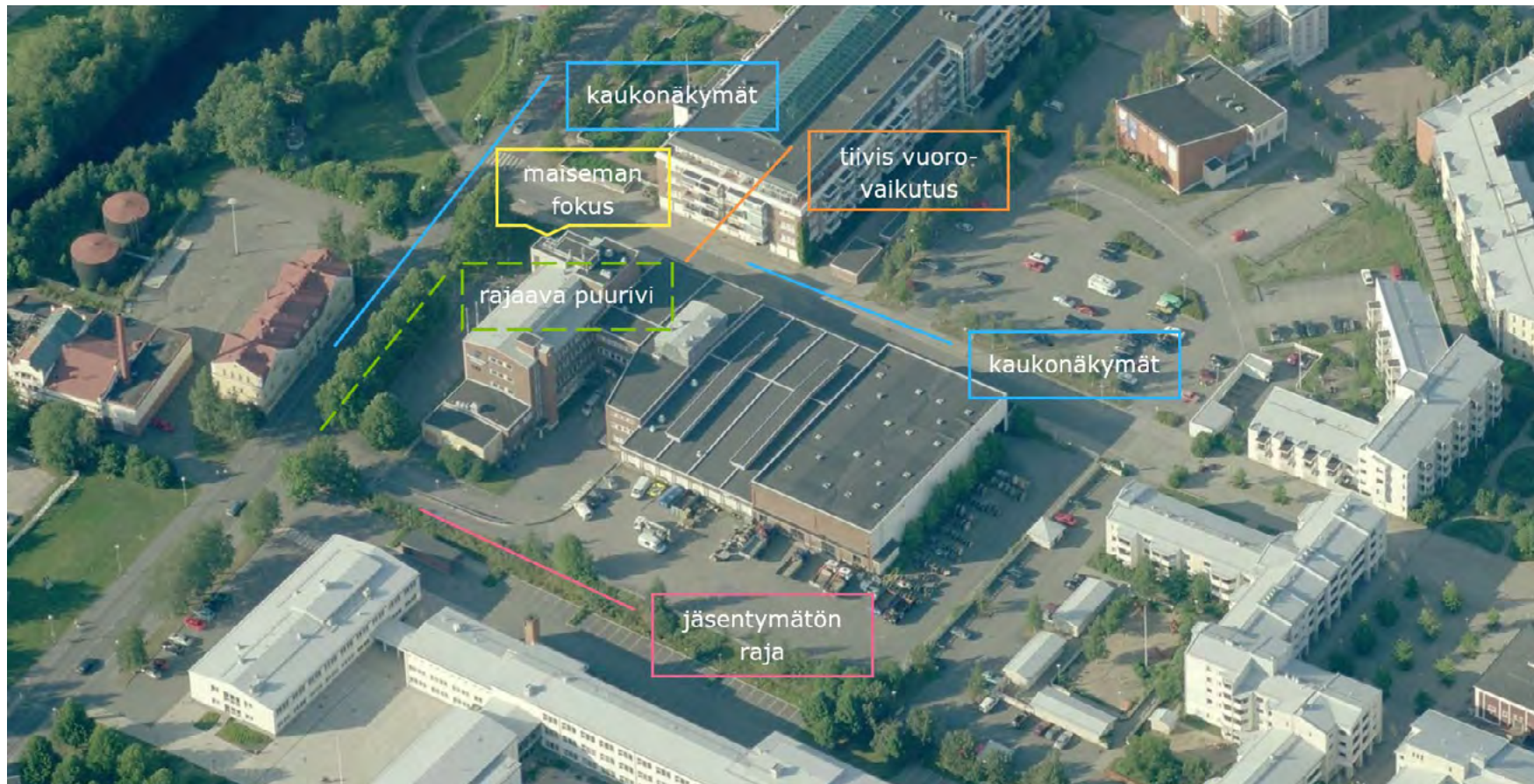
Kuva 57. Ilmakuva 2017. Lähiympäristön Lasaretiin väylän voimalaitos, lämpökeskus sekä sähkölaitoksen konttori sekä läheinen Oulun kansainvälinen koulu 2000-luvun alussa. Lähde: kartta.ouka.fi

Kuva 58. Kuva tonttikartasta vuodelta 1992 ja nykyistä vastaavat rakennusosat. Lähde: Oulun Tilakeskus.

4.2 PIHA, LIIKENNE JA LIITTYMINEN YMPÄRISTÖÖN

Tontti on hyvin tasainen ja rakentamattomilta sivuiltaan verkkoaidalla aidattu. Länsinurkan portilta johtaa ajoluiska lastauspaikoille yli kolme metriä ympäristöä alemmas. Kaakkoiskulmalta Kaakon ja lounaan puolelle sijoittuva piha on asfaltoitu. Kadun varren puurivit rajaavat toimisto-osaa katunäkymästä. Rakenuskompleksi rajautuu Makasiinikatuun ja noudattelee väljästi tielinjaa myös Kasarmintien puolella.

Kuva 59. Ympäristön ominaispiirteet ja herkkyys. Lintuperspektiivikuva 2010-luvun alusta. Lähde: <https://www.bing.com/maps/aerial>. Sitowise Oy 2021.

Kuva 60. Konttoriosan etupiha Kasarmintien varressa.

Kuva 62. Oulun Energian yläpiha ja liikennöintipiha tontin itälaidalla.

Kuva 61. Oulun Energian yläpiha tontin itäpäässä.

Kuva 63. Oulun Energian katusivu itään Makasiinikadulla.

4.3 ARKKITEHTUURI JA RAKENTEET

Merkittäviä muutoksia ei ole tehty toimisto-osille. Varastoihin on Keskon aikana tehty useita muutoksia ja laajennuksia sekä tilapäisiä varastoja, jotka on purettu.

Kiinteistö koostuu neljästä erikokoisesta, yhteen liitetystä rakennusmassasta. Osissa on lisäksi epäsäännöllistä vaihtelua. Korkein, nelikerroksinen osa A1 sijoittuu Kasarmintien puoleiseen osaan tonttia. Puna-tiilipintaissa julkisivussa on yhtenäiset nauhaikkunat. Ylimmässä kerroksessa on parveke, jossa on teräspinnakaiteet ja sen vierellä seinässä lipputanko. Pääsisäänkäynti on kadun puolella, sen vieressä on julkisivupinnasta ulkoneva porrastorni ja pihan puolella hissitorni. Korkean toimisto-osan kyljestä erottuu kaksi pientä, entistä asuntosiipeä: pohjoisessa nykyinen näyttelytila sekä eteläinen asunto-osa. Molemmat ovat sileäksi rapattuja ja keltaiseksi maalattuja.

Kolmikerroksinen osa A2 on nauhaikkunainen toimistorakennus, joka muodostaa A1-osan kanssa u-muotoisen rakennusmassan.

Kaakkoisimmat osat A3 ja A4 ovat matalia, syvärunkoisia halleja; varasto- ja logistiikkahalli sekä kaksikerroksinen autohalli. Hallien ja toimistorakennusten julkisivuista osa on rapattua pintaa. A1-toimisto-osan kadun puoleinen rappaus on terastia. Makasiinikadun puoleinen julkisivu on lähes koko matkalta suora ja valtaosin tiilipintainen.

Selkeä 1950-luvun piirre on katosten muoto: yläviistoon kaltevat, pitkät betonikatokset ovat reunaa kohti ohenevia ulokekatoksia ilman pystytukia. Katoksia on niin varastohalleissa kuin toimisto-osassakin.

Hallien paikalla valettu järeä pilari-palkistorakenne ja A3 kellarin perustuksen eri tasot ovat rakennusosan erityisyys. Samoin A3 halliosan katon valoaukot, jotka piirustuksessa vuodelta 1955 on esitetty ”lyhtyrakenne” ratkaisuna.

Kuva 64. Oulun Energia Makasiinikadun ja Kasarmintien risteyksessä.

Kuva 65. Konttorijulkisivu Makasiinikadulle.

Kuva 67. B osan itäpääty autohalliin.

Kuva 68. B osan eteläpääty.

Kuva 66. Varastojulkisivu Makasiinikadulle.

Kuva 69. Alapiha ja A osan itäsivu.

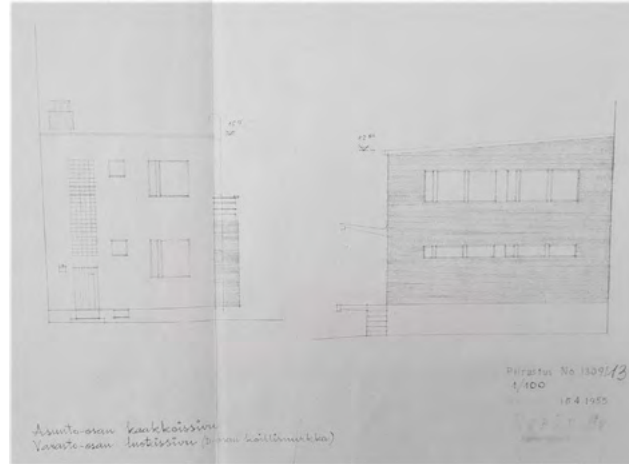
4.3.1 Tyylipiirteet

Kesko Oy konttori- ja varastorakennus Oulussa poikkeaa 1930-luvulta 1950-lukujen SOK:n ja OTK- tukku-liikkeiden valkoisen funkkisen mukaisesta konttori- ja varastoarkkitehtuurista.

Keskon konttorin päätyjen asunto-osien yksityisempi luonne muistuttaa enemmän 1950-luvun asuin-rakentamista, jossa tuttuja ratkaisuja olivat kaksiosaiset ikkunat ja puhtaaksi muuratun tiilipinnan sekä rappauksen vaihtelu ulkoasussa.

Kesko Oy:n suunnittelutoimistolla tehdyissä ratkaisuissa 1950-luvun loppua kohti on nähtävissä tyyppillistä kokeellisen rakennustekniikan, osaelementtien ja teräspilarien käytön mahdollistamia moderneja julkisivuja. Tämä näkyy myös Oulun konttorin pääjulkisivussa erityisesti sen aukotuksessa nauhaikkunoin.

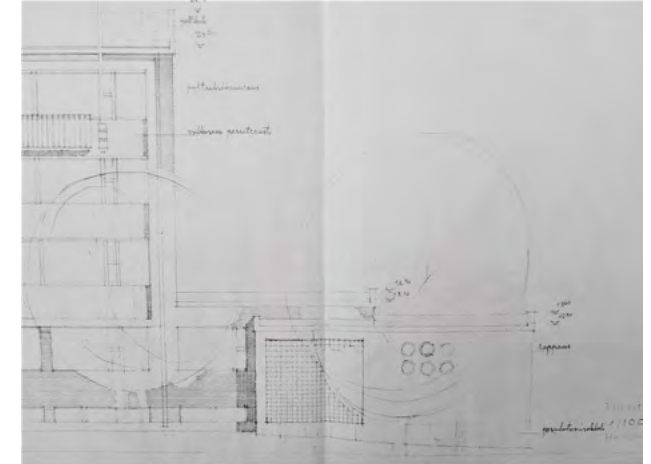
Puhtaaksi muurattu punatiilipinta hallitsee julkisivuja ala- ja yläpihalla sekä makasiinikadun varastosi-vulla. Pääjulkisivulla ja läpi kerrosten valaistussa por-rastornissa vallitseva sävy on vaalea. Varastoarkkiteh-tuurissa 1950-luvulta 1960-luvulle noudatettiin linjaa, missä Seppo Hytönen sovitti muutokset vanhan kont-tori- ja varasto-osan yhteyteen, perusosan arkkiteh-tuurityyliin niin materiaaleiltaan kuin mittasuhteiltaan yhtenäiseksi. Muut tontilla erillään olleet varastot ja katokset olivat tyylipiirteiltään enemmän hallityyppiä, väliaikaisia rakennelmia, mikä näkyi vaihtelevina kevyt harkko- ja levymateriaaleina.

Kuva 70. Lähikuva konttoripäällikön asuinsiivistä, piirustus 1955.
Lähde: ORVA.

Kuva 71. Konttoripäällikön asuinsiiven yksityiskohdat aukotuksessa ovat säilyneet alkuperäisinä.

Kuva 72. Lähikuva talonmiehen asuinsiivistä, piirustus 1955.
Lähde: ORVA.

Kuva 73. Talonmiehen asunnon aukotusdetaljit ovat säilyneet alkuperäisinä: lasitiili, keraamiset putkiaukot, ikkunan puitejako.

4.3.2 Talo- ja tilaosat, pintamateriaalit ja varusteet

Lähteinä materiaalitarkastelussa on käytetty Karhula, Anne Konsultointi Karhulat Oy 2014 Energia-talon kuntoarviota ja -selvitystä sekä Oulun kaupungin arkiston ja rakennusvalvonnan arkiston rakennuspiirustuksia asiakirjoineen.

Talo-osat	Kuntoarvion 2014 ja tehtyjen havaintojen mukaan	Alkuperäisten piirustusten ja kuntoarvion mukaan
PERUSTUKSET	A1 ja 2: betonianturoille valettu pesubetonipintainen teräsbetonimuuri. Kellaritiloissa seinän sisäpuolelle asennettu bitumihuopa, Toja-levy ja sisäpintaan syrjätiilimuuraus.	A1 ja A2: betonianturoille valettu pesubetonipintainen teräsbetonimuuri. A3: sokkeli betonipintainen.
alapohja		maanvarainen laatta, A3-osassa kahdessa eri tasossa.
RUNKO pilarit palkit välipohjat yläpohjat runkoportaat	betoninen pilari-palkkirunko neliömäiset pilarit ylälaattapalkisto A1, A2: kuten aiemmin. Autohallissa ontelolaattavälipohja.	betoninen pilari-palkkirunko ylälaattapalkisto A1, A2: ylälaattapalkisto A1, A2: betonilaatta, Toja-levy 150 mm + palopermanto. A3 yläpohjassa HB-palkit
JULKISIVUT ulkoseinät ikkunat ulko-ovet julkisivuvarusteet	Pääosin ennallaan. A1 ulkoseinän sisäpuolelle lisätty 20 mm polystyreenilevy ja 9 mmm lastulevy. Ikkunoita uusittu korjausten yhteydessä MSK- ja MSE-ikkunoiksi. A1-osan pohjoisen porrashuoneen sivuilla metallirunkoiset ikkunaelementit. A1: Pääovet lasiaukkoisia teräspariovia. Varastossa puupariovet, toisessa varastossa nosto-ovet.	Julkisivut pääosin puhtaaksi muurattua tiiltä, paitsi A1-osan Kasarmintien puolella ikkunauhojen väliset vaakaosuudet valkosementti-pesuterastia ja entiset asunto-osat rapattu. A1: betoni, vuorivilla 75 mm, ½ tiilen ulkoverhous. 4. kerroksen ulkoverhous peltiä. A2: betoni, vuorivilla 50 mm, ½ tiilen ulkoverhous. (Muutospiirustus 1956: A3 ja 4: 2x lecatiili, ilmarako ja syrjätiili. Ikkunat 2-3-ruutuisia puuikkunoita, yksi osa aina kapea tuuletusikkuna, joko vaakaan tai pystyyn. Kaksilasiset ikkunat. Porrashuoneissa pystysuuntaiset ikkunauhat, puitejako epäsymmetrinen. Lasitiiliä tehosteena. Toimisto-osassa puiset ulko-ovet, korkea, kapea lasi avautumisreunassa ja levikkeessä. A3-varastossa leveät puupariovet, joissa potkupelti.
ULKOTASOT parvekkeet katokset	A1-osassa ulokkeena leveä, pinnakaiteinen betoniparveke. Toimisto-osien katokset ulospäin nousevia, pitkiä lippoja, joissa bitumikermikate.	A1-osassa ulokkeena leveä, pinnakaiteinen betoniparveke. Toimisto-osien katokset ulospäin nousevia, pitkiä lippoja, joissa bitumikermikate.
VESIKATOT räystäät vesikatteet lasikatot kattoikkunat	A1: saumapeltikatteinen loiva harjakatto, keskiosassa pulpettikatto, kadun puoleinen lape yläpäästä taitettu. Piha puolella kerrosta matalampi lape. Entisten asunto-osien katot bitumikermikatteita. A3: loivat harjakatot. Autohallissa kattokupuja.	A1: saumapeltikatteinen pulpettikatto, kadun puoleinen lape yläpäästä taitettu. Pihanpuolella kerrosta matalampi lape. A3 ja 4: suunniteltu hammastetut pulpettikatot, muutoksessa loiva harjakatto. Varastoissa katteena Fural-aalto-alumiinipelti, joka jatkuu suurten ovien yli katokseksi. Ei räystäitä, katon reuna pellitetty.

TILAOSAT sisäseinät väliovet tilaportaat kaiteet	A1 väliseinät maalattuja kh-tiiliseiniä, porrashuoneen aulan väliseinät puhtaaksi muurattuja tiiliseiniä. Kellarikerroksen kylmätilojen seinät aaltopeltipintaisia, eristettyjä seiniä. Kylpyhuoneissa ja WC-tiloissa keraaminen laatta. Saunassa paneeliseinät. Toimisto-osan väliovet valkoiseksi tehdasmaalattuja laakaovia. Palo-ovet rautalankalaisia metalliovia. Portaissa muovilaatat.	Rautalankalasiovet ovat todennäköisesti alkuperäisiä.
TILAPINNAT lattiat sisäkatot seinät	Toimisto-osassa käytävillä muovilaatat ja toimistohuoneissa muovimatot. 1. kerroksen aulalla kivilaatta, asiakaspalvelijoiden ryhmätilassa juuttimatto. Entisen asunnon neuvottelutilassa laminaatti. Saunassa muovilaatat, kylpyhuoneessa klinkkerilaatat. Keittiössä 6-kulmainen klinkkerilaatta. Sosiaalitilojen lattioissa muovimattoja, suihkuhuoneissa akryylibetoni. Päätearkistossa maalattu betoni. Varasto-osissa lattiat hierrettyä betonia. Toimisto-osan alaslasketut katot pinnoitettuja mineraalivillalevyjä. Neuvotteluhuoneessa ja 1. kerroksen avokonttorissa alaslasku puurimoituksena. Huoneissa 241-245 pienireikäinen metalliritilä. Varasto-osassa Toja-levy, jonka pinta rapattu. Osalla lisäksi kirkas aaltopelti.	Seinäpinnat toimisto-osassa pääosin rapattuja ja maalattuja.
TILAVARUSTEET laitteet opasteet		A3, A4: varastoissa !32-profililit + nosturit.
MUUT TILAOSAT		
TILAELEMENTIT		
TALOTEKNIikka lämmitys vesi ja viemäri ilmanvaihto jäähdytys sähkö	Rakennuksissa on kaukolämpöön kytketty vesikiertoinen keskuslämmitys (lattia- ja ilmalämmitys). Vesikiertoinen patterilämmitys porrashuoneissa, varastoissa ja isoissa yhteistiloissa. Isossa varastohallissa kiertoilmakojeet. A1 päätyasunto ja osaa toimistohuoneista täydennetty sähkölämmityksellä. Vesijohdot sekä vesikalusteet on uusittu vuonna 1983. Viemärit on johdettu kunnalliseen viemärijärjestelmään. Viemärin on uusittu pääosin muovisiksi. Osa viemäreistä edelleen alkuperäisiä valurautaviemäreitä. Ilmanvaihtojärjestelmä on koneellinen tulo ja poisto. Likaisten tilojen sekä työtilojen kohdepoistot erillisillä huippuimureilla. IV-laitteet ovat vuosilta 1983, 1998 ja osa huippuimureista 2013. Kohteessa on keskitetty jäähdytysvesiverkosto. Sähköistys on uusittu vuosina 1983 ja 1992 ja asiakaspalvelussa osin 2014.	

Kuva 74. Pääsisäänkäynti A1 konttorirakennukseen. Katos, panelointi ja sisäänkäynnin terassimuuri ovat alkuperäiset.

Kuva 76. A1 asuinsiipi, ikkunat Kasarminkadulle.

Kuva 75. A2 Terrassoitu sisäänkäynti, katos ja laitur.

Kuva 77. A1 asuinsiiven sisäänkäynti ja alkuperäinen rappu sekä oven tiilismyygi.

4.4 SISÄTILAT

Kuva 78. A1 pääsisäänkäynnin aula. Pintamateriaalit lattiassa ja katossa on uusittu.

Kuva 79. A1 kokoushuone 1 krs. Alas laskettu rimakatto on todennäköisesti 1980-luvulta.

Kuva 80. A1 ruokailutila. Pylväiden pinnassa näkyvillä muottilaudoituksen jäljet.

Kuva 81. Kuva 80. A1 ruokailutilan linjasto ja keittiö.

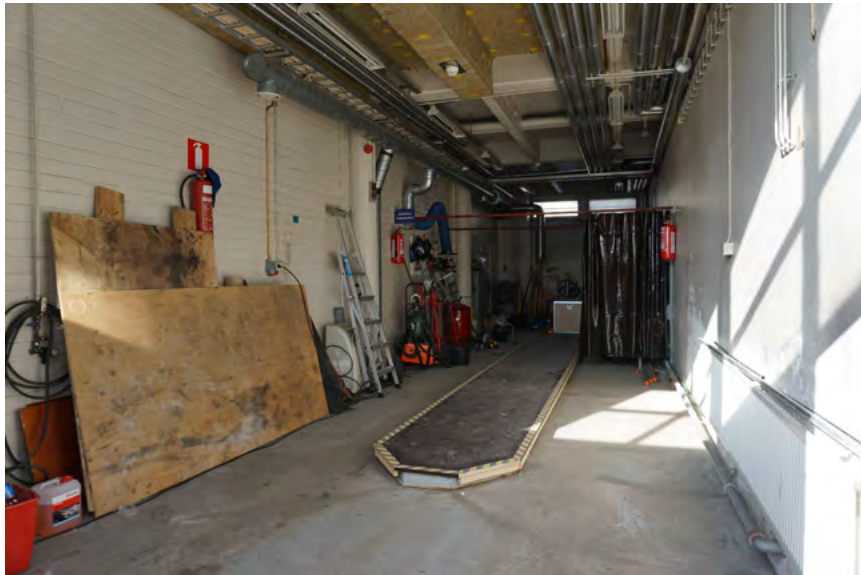
Kuva 83. A1 sosiaalitilat kellarikerroksessa. Vanhat puukehysovet ja lattian hunajakennolaatta ovat todennäköisesti alkuperäiset.

Kuva 82. A1 asuntosiipi, kellarikerroksen saunakabinetti. Kalusteet, pintamateriaalit lattiasa ja katossa on uusittu.

Kuva 84. A1 saunan pukuhuone kellarissa.

Kuva 85. A1 autotalli ja rasvamonttu kellarikerros, alapihan tasolla.

Kuva 87. Entinen talonmiehen asunto, toimistohuone 1 kerros. Pintamateriaalit on uusittu.

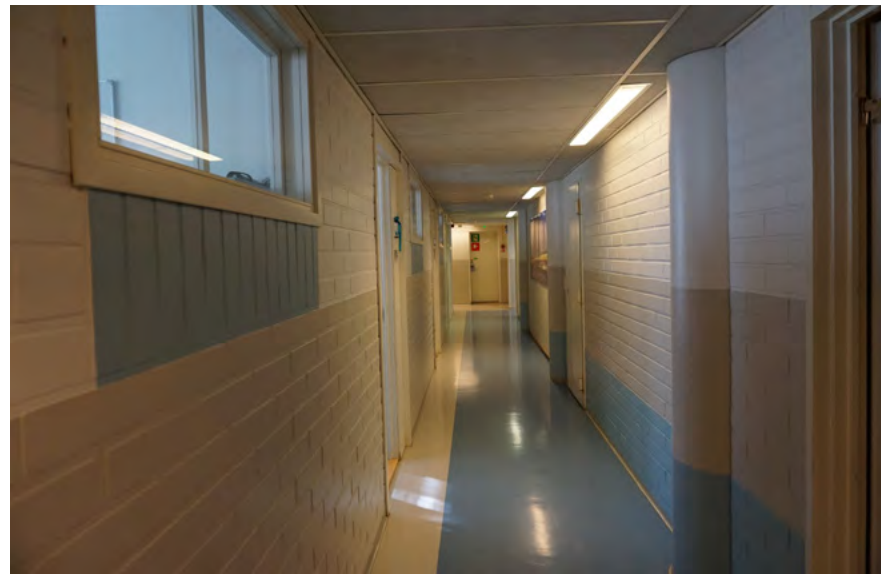
Kuva 86. A1 entinen talonmiehen asunto, keittiö 1 kerros. Kaapit asunnossa ovat säilyneet alkuperäisinä ja ne on maalattu.

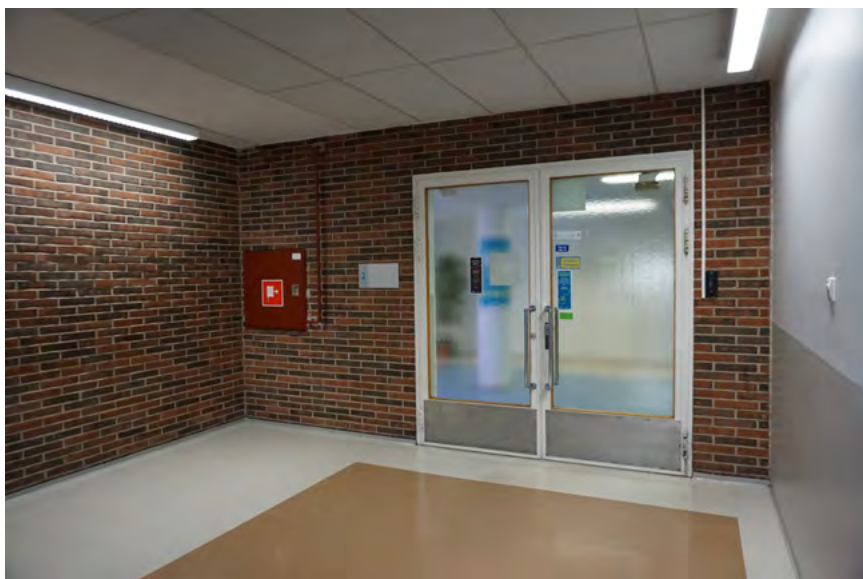
Kuva 88. A1 Väliaula ja rappu porrastorniin 1 kerros; oikealla entinen konttoripäällikön asuinsiipi.

Kuva 89. A1 porrastornin kaksivartiset raput toiseen kerrokseen. Alkuperäinen pinnakaide ja puukäsijohde.

Kuva 91. A1 toimistokäytävä toinen kerros.

Kuva 90. A1 porrastasanne ja teräskehysovet lankalasilla toiseen kerrokseen.

Kuva 92. A1 neuvotteluhuone toinen kerros.

Kuva 93. A1 porrashuone kolmas ja neljäs kerros. Ikkunoiden valaisinkehikko on todennäköisesti alkuperäinen.

Kuva 95. A1 keittiösaareke ja taukotila neljäs kerros.

Kuva 94. A1 tekninen tila neljäs kerros.

Kuva 96. A1 raput tekniseen tilaan ja hissien konehuoneeseen viides kerros.

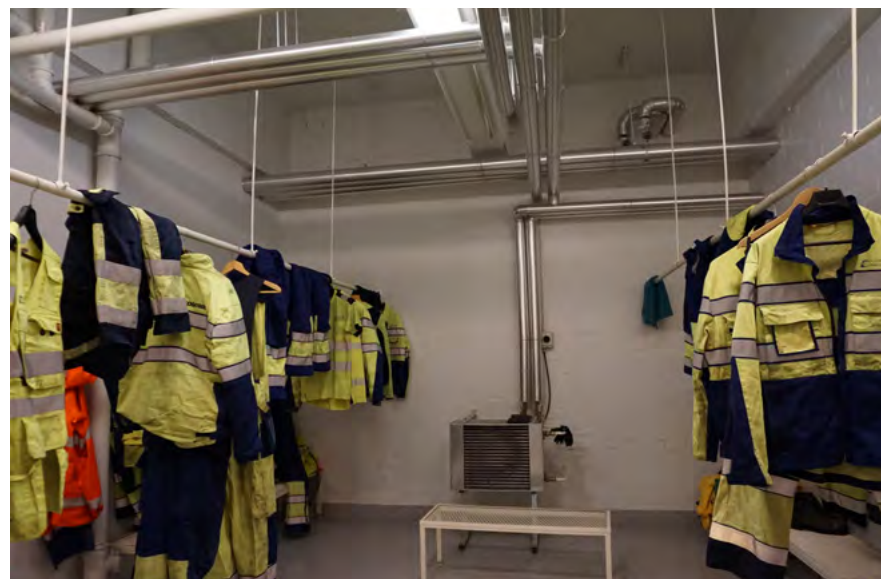
Kuva 97. A2 aulatila kellarikerros. Sisäänkäynti aulaan on alapihalta.

Kuva 99. A2 toimistoja yhdistävä kellarikäytävä.

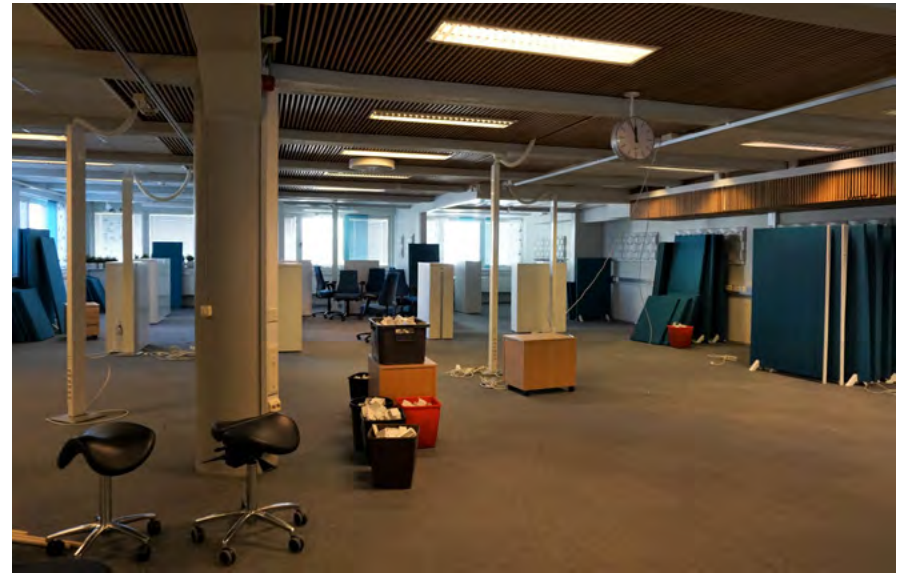
Kuva 98. A2 konttorihuone alapihan sivulla, kellarikerros.

Kuva 100. A2 työvaatteiden kuivaushuone kellarikerros.

Kuva 101. A2 sosiaalitilat kellarikerros. Pintamateriaalit on uusittu.

Kuva 103. A2 avokonttori toinen kerros.

Kuva 102. A2 sosiaalitila ja pukukaapit kellarikerros.

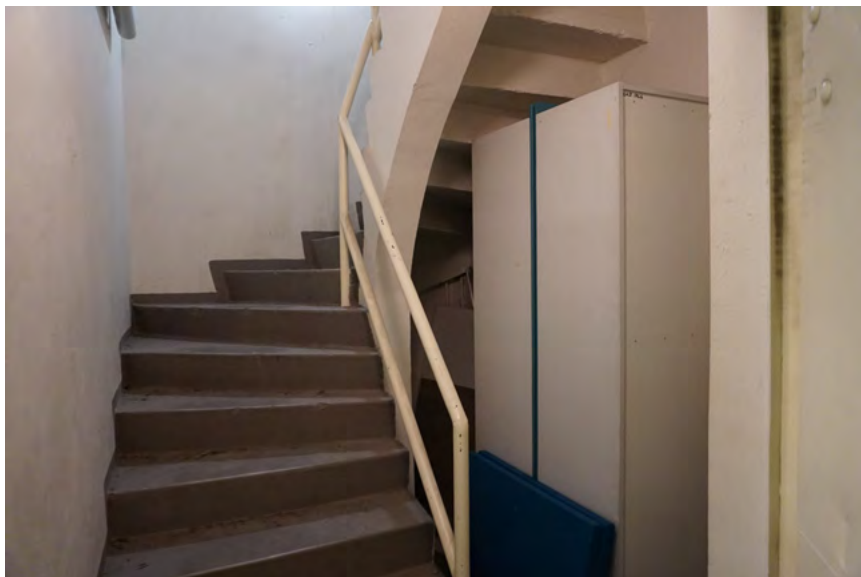
Kuva 104. A2 kerroskäytävä toinen kerros.

Kuva 105. A2 toimistotila toinen kerros.

Kuva 107. A2 ruokailutila kolmas kerros, ikkunat alapihalle.

Kuva 106. A2 portaat tekniseen tilaan kolmas kerros.

Kuva 108. A3 häkkivarasto kellarikerros.

Kuva 109. A3 korjaamot kellarikerroksessa. Laatan tukipilareissa näkyvillä valumuottien jäljet.

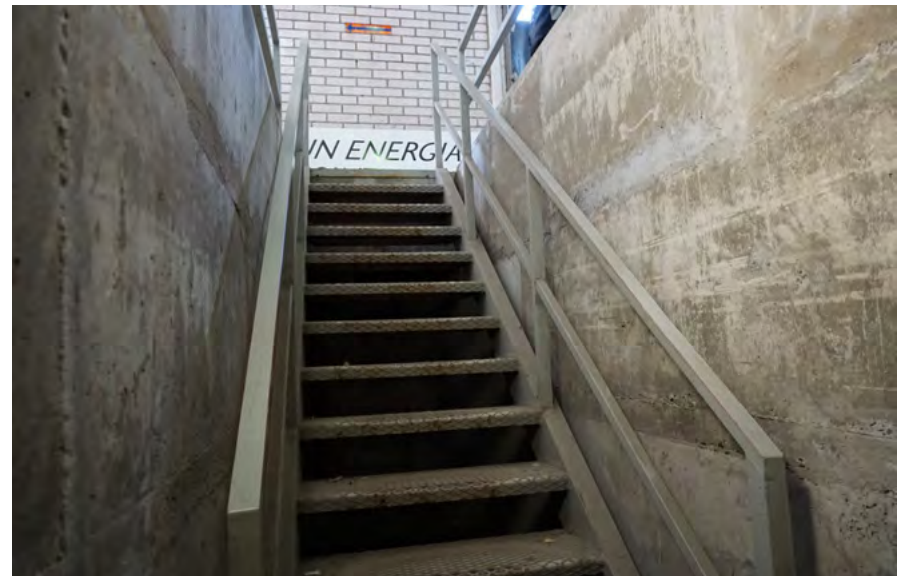
Kuva 110. A3 korjaamot kellarikerros.

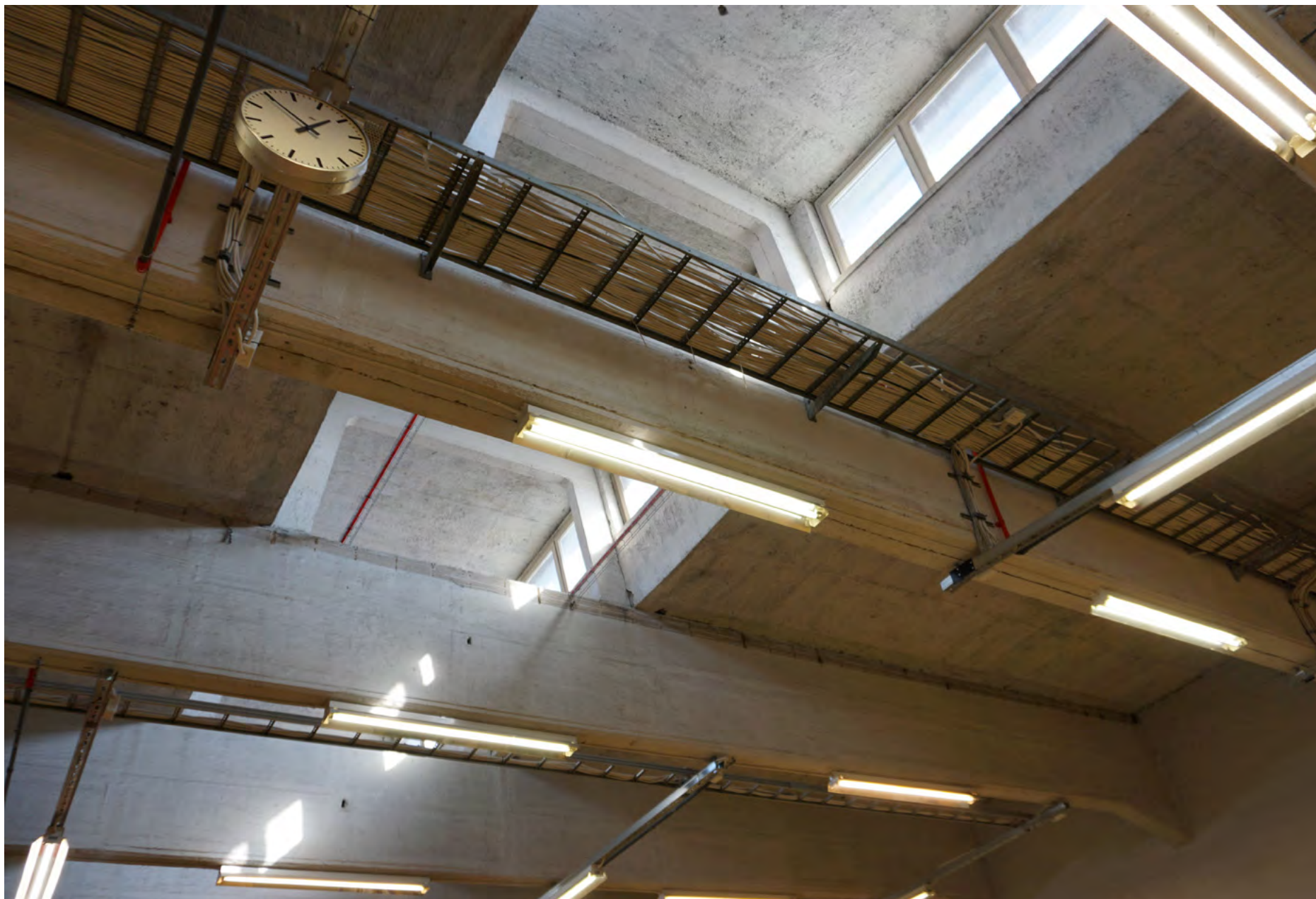
Kuva 112. A3 Käytävä kellarista autohallia kohti.

Kuva 111. A3 arkisto kellarikerros.

Kuva 113. A3 portaat autohalliin.

Kuva 114. A3 häkkivaraston kattopalkit ja -ikkunarakenne, jossa luonnonvalo lankeaa alas halliin kahdelta sivulta.

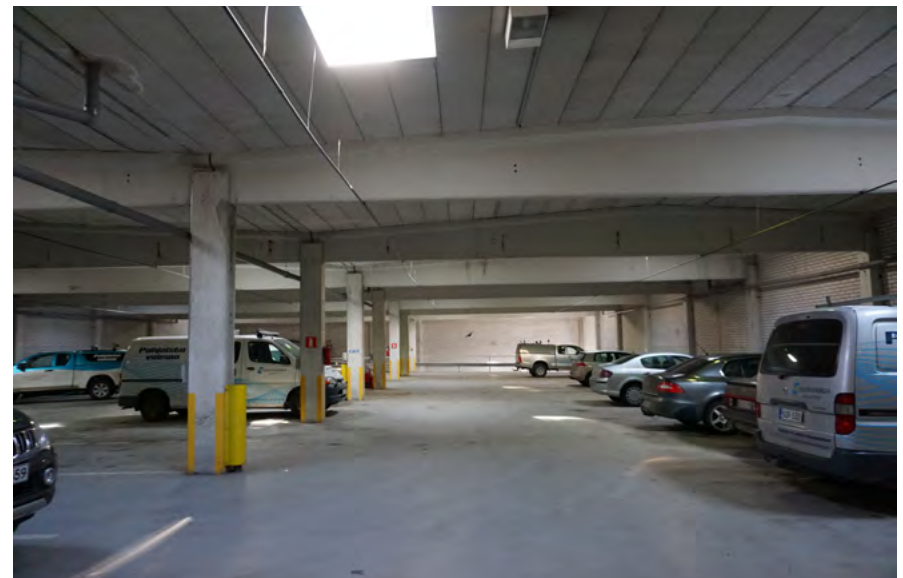
Kuva 115. A3 häkkivarasto.

Kuva 117. B autohallin teräskierreportaat.

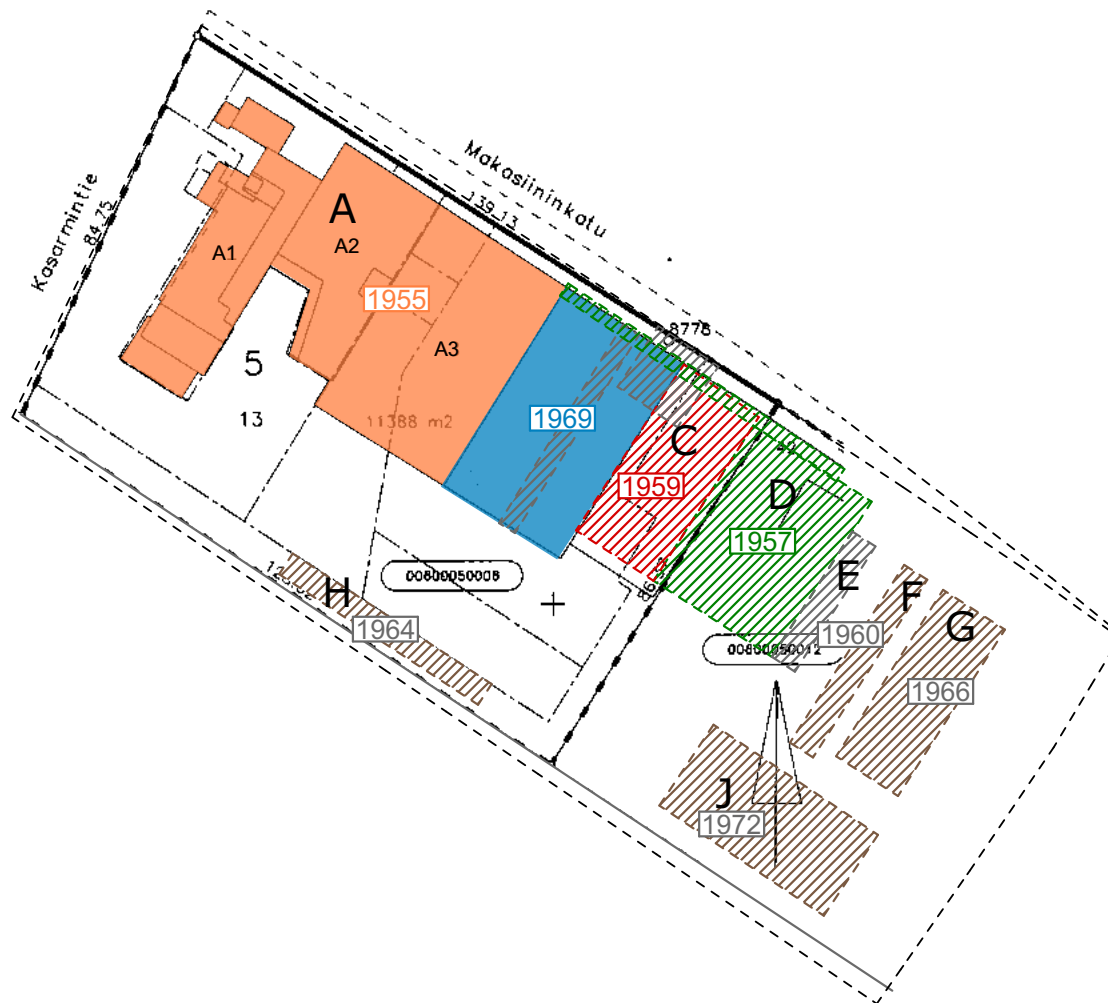

Kuva 116. A3 häkkivarasto.

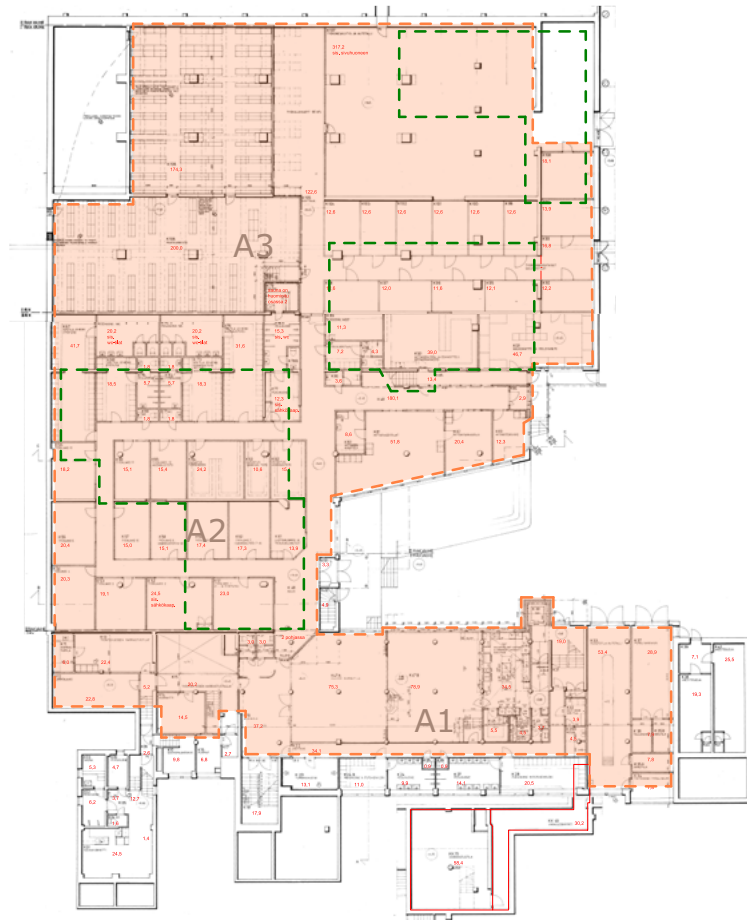
Kuva 118. B autohalli toinen kerros.

RAKENNUSVAIHEET

- A** 1955: Alkuperäinen osa
A1: Konttori, A2: Varasto ja näyttelyhalli, A3: Varasto
- D** 1957: Teräsvarasto, laiturirakennelma
- C** 1957: Teräsvarasto
- E, F, G, H** 1960: katokset, 1964: suojakatos
1966: varasto, 1972: varasto
- B** 1969: Varaston laajennus ja väestönsuoja
- Oleva rakennus**
- Puretut**

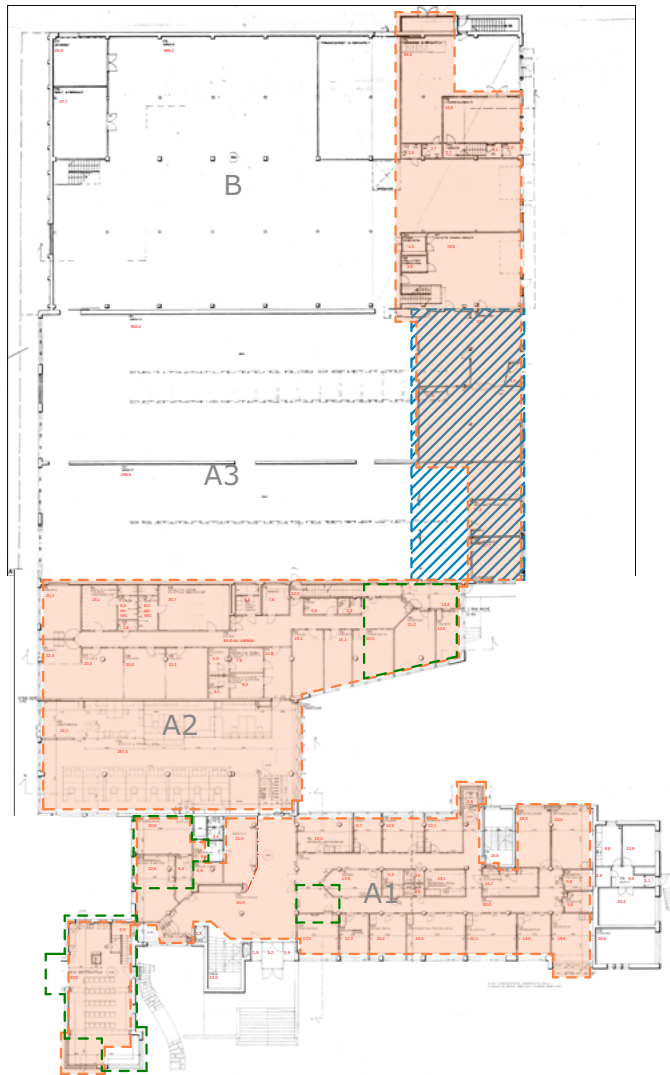
SÄILYNEISYYS

1969: Tilamuutoksia
mm. asuntosiiven muutos myyntihalliksi

1983: Muutos- ja korjaustyöt

Muutoskaavio, kellarikerros.

1966: Pohjamuutos

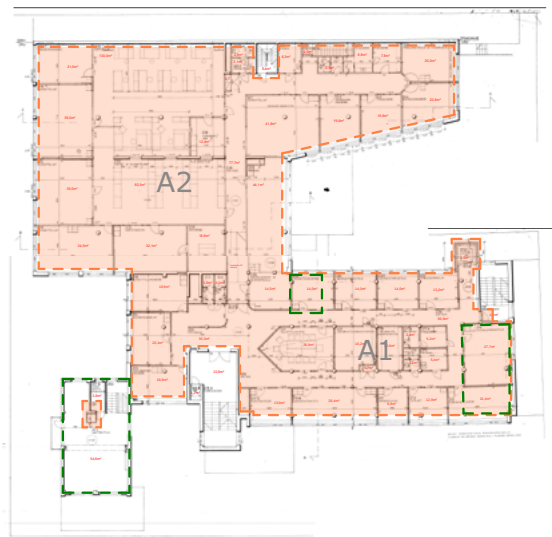

1969: Tilamuutoksia
mm. asuntosiiven muutos myyntihalliksi

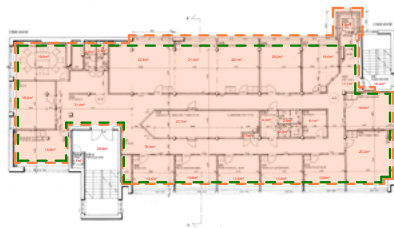
1983: Muutos- ja korjaustyöt

Muutoskaavio, 1. kerros.

- 1969: Tilamuutoksia
mm. asuntosiiven muutos myyntihalliksi
- 1983: Muutos- ja korjaustyöt

Muutoskaavio, 2. kerros.

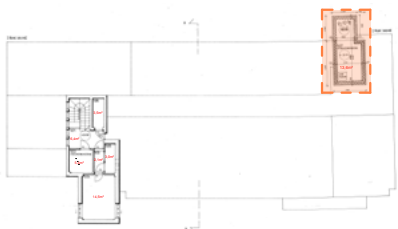
Muutoskaavio, 3. kerros.

1969: Tilamuutoksia
mm. asuntosiiven muutos myyntihalliksi

1983: Muutos- ja korjaustyöt

Muutoskaavio, 4. kerros.

Muutoskaavio, 5. kerros.

5 Arviointi ja ominaispiirteet – yhteenveto

Historialliset ominaispiirteet (asutushistoria, teollisuushistoria, kaupan historia, keskus- ja tukkuliikkeet)

Oulun Energia kasarmintie 6 on Myllytullin kaupunginosassa alueelle tyypillinen varhaisen teollisuuden myötä asutettu ja myöhemmin teollisuusalueen käytössä ollut tontti 1880-luvulta. Varhaisen makasiinitontin käyttötarkoitus jatkui alkuperäisen kaltaisena silloinkin, kun Kesko Oy rakennutti tontille 1950-luvun puolivälissä tukkuliikkeen aluekonttori- ja varastorakennukset.

Valmistumisaikanaan Kesko Oy aluekonttorit toimivat Suomessa hyvin itsenäisesti. Oulun konttori- ja varasto kuormastoineen olivat Pohjois-Pohjanmaan alueella merkittävä toimija, sitä ilmentää hyvin sen koko ja asema Myllytullissa sivuraiteen varrella. Kesko Oy:n keskusliikkeen jakeluverkostoa vahvistettiin erityisesti 1950-luvulta 1960-luvulle. Sotien jälkeen tarvan saanti ulkomailta helpottui, maataloustarvikkeiden ja kulutustavaroiden kysyntä kasvoi. Jälleenrakennuksen vuosikymmeninä rakennustoiminta vilkastui erityisesti Pohjois-Suomessa, joten Oulun Keskon tarve teräs- ja maataloustavaravarastojen rakentamiseen tontilla lisääntyi aina 1970-luvulle asti.

Aluekonttorin tehtävä oli toimia ja näkyä alueellaan myös tuotteiden edustajana ja esittelijöinä, neuvontapisteinä sekä myyntitiloina. Konttorirakennus kertoo edelleen hyvin sen alkuperäisistä 1950–1960-luvun toiminnoista ja on edustava vanhan teollisuusalueen kaupunkikuvassa, mutta myös laajemmin kontekstissaan Suomen jälleenrakennuskauden liikearkkitehtuurin joukossa.

Rakennushistorialliset ominaispiirteet (arkkitehtoniinen, moderni rakennusperintö, kaavoitushistoria)

Oulun energian tontin kaavoitushistoria on monivaiheinen ja sen merkitys on kertoa kaavoituksesta 1800-luvun lopulta tähän päivään. Näkyvillä ovat kerrokset 1950-luvulta Kesko Oy kiinteistöllä ja myöhemmät muutokset Oulun Energian käytössä 1980-luvulta alkaen. Åströmin tehtaan ja makasiinien aikakauden vaiheista tontilla kertovat enää historiakirjat ja arkistolähteet sekä lähiympäristössä suojellut Åströmin tehdasalueen rakennukset.

Kesko Oy:n 1950-luvun konttori- ja varastorakennukset tontilla edustavat tyylipiirteiltään modernia rakennusperintöä, josta alueella on säilynyt lähinnä tontin eteläpuolella oleva 1950-luvun kansakoulu. Keskon rakennuttamana ja Kesko Oy suunnitteluosaston työnä se edustaa yhtenäistä suunnittelua, jossa esikuvina olivat keskusliikkeen uusimmat ja näyttävimmät konttorit muun muassa Viipurissa ja Helsingissä. Tämä antoi leiman Keskon konttoriarkkitehtuurille, joka kilpaili huomiosta erityisesti SOK:n valkoisen funkkisarkkitehtuurin rinnalla 1950-luvulla. Konttorirakennuksen ja vanhimman varasto-osan rakenneratkaisut ovat aikaudelle tyypilliset ja ilmentävät alkuperäistä rakennustapaa sekä -tyyliä.

Alkuperäisiin Kesko Oy rakennussuunnitelmiin on tehty muutoksia erityisesti tontin itäosissa laajentamalla, lisärakentamalla ja vuoroin purkamalla varastoja. 1970-luvun puoliväliin asti tontti jatkui pidemmälle Mäkelininkadulle asti, jonne pääosin sijoittuivat erilliset varastohallit.

Ympäristön kaupunkikuvalliset ominaispiirteet (maisemallisesti keskeinen sijainti)

Oulun Energia linkittyy edelleen kaupunkikuvassa vanhaan Åströmin tehdasalueeseen lähiympäristön muutoksista ja uudisrakentamisesta huolimatta. Lähellä sijaitsevat suojellut rakennukset korostavat alueen kerroksisuutta. Kesko Oy:n aikainen varastolaituri ja sen vinokatos Makasiinikadulla ovat rakennusryhmän erityisyys, samoin konttoriosan pääjulkisivu Kasarmintielle. Nämä sijaitsevat liikenteen solmukohdassa. Maiseman fokuksena on vaalea konttorin korkea porrastorni sekä keltaiseksi rapatut matalat asuinsiivet, joiden tyylipiirteet poikkeavat konttorijulkisivusta.

Oulun Energian tonttia rajaa Kasarmintien suuntaisesti lehmuspuurivi. Konttorin edustalla ja asuinostien edustalla on nurmikenttää ja istutuksia. Tontin piha-alueet, ala- ja yläpiha on asfaltoitu. Tontin eteläraja on jäsentymätön ja hoitamaton reuna-alue.

6 Säilyneisyys

Kasarmintiehen rajautuvat toimisto-osat ovat tyypillisiä, sekarunkoisia 1950-luvun toimistorakennuksia. Toimisto-osat ovat säilyneet hyvin rakennusaikansa ulkoasussa. Lämmittämättömiä varastohalleja on muutettu useasti, mutta 1950-luvun aikana rakennetut osat ovat säilyneet kohtalaisen hyvin pohjaltaan ja ulkoasultaan. Osa myöhemmin rakennetuista halleista on purettu viimeistään tontin kokoa muutettaessa vuoden 1989 asemakaavan mukaisesti.

Ulkoasu Kasarmintien puoleisella sivulla on säilynyt hyvin alkuperäisenä: pääsisäänkäynti katoksineen, parvekkeineen ja terasseineen. Julkisivun nauhaikkunoiden väliset vaakaosat ovat alkuperäiset ja terastirapattuja. Muut julkisivut ovat valtaosin alkuperäisiä, puhtaaksi muurattua punatiiltä pitkin nauhaikkunoin. Porrashuoneiden julkisivussa erottuvat niille ominaiset pystysuuntaiset lasitiiliäiheet.

Sisätiloissa alkuperäisen konttorin A1 ja varaston A2 muutokset koskivat osin myös tilojen käyttötarkoitusta: myyntihallit olivat helposti muunneltavissa uusiokäyttöön toimistotiloiksi tai maisemakonttoreiksi 1970-luvun puolivälissä.

Suurimmat konttoriosan A1 muutokset tehtiin 1980-luvun alussa, jolloin muun muassa kellarikerrokseen alapihan sivulle uusittiin kahvio- ja keittiötilat. Samalla näyttää uusitin näiden tilojen pintamateriaalit. Konttorin entiset myyntihallit ylemmissä kerroksissa jaettiin väliseinien ja pitkien käytävien sivuun pienemmiksi konttorihuoneiksi. Sivutilat, sosiaali- ja tekniset tilat ovat pysyneet paikoin alkuperäisen käytön mukaisina. Asuinsiipien tilat on muutettu 1960-luvulta alkaen toimistokäyttöön sopiviksi. Talonmiehen asunnossa on säilynyt hyvin alkuperäiset 1950–1960-luvun kiinteät kaapistot.

Erityistä on, että alkuperäinen käyttötarkoitus konttori ja varastorakennuksena on säilynyt kohtalaisen hyvin Oulun kaupungin energialaitoksen ja Oulun Energian käytön aikana. Muutoksia A2-A3 varasto-osien pohjiin on tehty paikoin jakamalla halleja kevyin väliseinien ja tai avaamalla seiiniä. Konttoriosan alkuperäiset myyntihallit ovat merkittävästi muuttuneet tilajäsennykseltään, koska ne on jaettu kapeampiin käytäviin ja sivuhuoneiksi. Päätiloista parhaiten ovat säilyneet porrastorni ja sen portaikko sekä kulku tasanteilta eri kerroksiin.

7 Aikaisemmat selvitykset

Karhula, Anne Konsultointi Karhulat Oy 2014. Energiatalo. Kuntoarvio ja Oulun Energiatalon kuntoselvitys – esitys Karhulat Oy.

Tyybäkinoja Aimo 2014. Arviokirja 31.3.2014. Markkinavuokra Kasarmintie 6, 90100 Oulu. Catella Property Oy. Oulu.

Oulun Energian kiinteistöä ja rakennusta koskevat aikaisemmat selvitykset on huomioitu kohteen dokumentoinnissa ja kulttuurihistoriallisten arvojen arvioinnissa. Aikaisemmista selvityksistä on vertailtu muutoksia ja niiden tasoa alkuperäiseen rakenneratkaisuun tai rakennusmateriaaleihin 1950-luvulta 2010-luvulle.

8 Lähteet

PAINETUT LÄHTEET

Arkkitehti-lehden 5/1984 irtoliite, Oulun Myllytullin aatekilpailu.

Arvokkaita alueita Oulussa osa1, 1999. Oulun kaupungin keskusvirasto/ Suunnittelupalvelut. Aluesuojelutyöryhmä. Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja A 134. Oulu.

Arvokkaita alueita Oulussa 2015. Ruutukaavakeskusta ja Oulujoen suisto. <https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/uoyk/selvitykset>

Eriksson arkkitehdit Oy Destia, 2012. Oulun keskusta-alueiden kaupunkikuvaselvitys 29.11.2012.

Halila, Aimo. Oulun kaupungin historia 2, 1721–1809. Oulun kaupunki 1953.

Hautala, Kustaa. Oulun kaupungin historia 3. 1809–1856. Oulun kaupunki 1975.

Hoffman, Kai. K-kaupan historia. K-kauppiaitten kustannus Oy. Jyväskylä 1983.

HNP Heikinheimo. Tapiolan läntisten rakennuskannan säilyneisyyssinventointi 2002. Liite.

Jokelainen, Kati – Palviainen, Salla. 2004. Oulun yliopiston kansakoulu, Kasarmintie 4 rakennushistoriaselvitys. Arkkitehtitoimisto Kati Jokelainen ja arkkitehtitoimisto Salla Palviainen.

Jones Lang LaSalle. KY-talo rakennushistoriaselvitys. Finland Oy 2019.

Kallio-Seppä, Titta. Oulu Kaupunkiarkeologien inventoinnin päivitys. Museovirasto, Rakennushistorian osasto 2007.

Kantola, Heikki 1988. Asemakaavamuutoksen selostus 5.7.1988 Oulu.

Karhula, Anne Konsultointi Karhulat Oy 2014. Energiatalo. Kuntoarvio ja Oulun Energiatalon kuntoselvitys – esitys Karhulat Oy.

Mannelin, Karl. Bröder Åström Aktiebolag 1863–1913. Helsingfors 1913.

Meriläinen, Anniina. Oulun Lasaretienväylän alue. Rakennushistoriallinen selvitys. Diplomityö. Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto 28.4.2010. Oulu.

Oulun moderni ruutukaavakeskusta 2016. Modernin rakennuskannan inventointi. Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut. Oulu.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistaminen 2. vaihemaakuntakaava. Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 Oulu, liitteet.

Putkonen Lauri 2001. Kyläkaupasta ostoskeskukseen. Rakennusperintömme, kulttuuriympäristön lukukirja. Rakennustieto Oy. Hämeenlinna.

Tamminen, Seppo – Parpola, Antti. K- 100 kauppiaaliitto 1912–2012. Hämeenlinna 2012.

Vasala, Paavo 1989 toim. Useita kirjoittajia. Sata vuotta sähköä Oulussa 1889–1989. Juhlakirja. Kirjapaino Osakeyhtiö Kaleva Oulu.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Verkkolähteet

<https://kartta.ouka.fi/ims> viitattu 16.4.2021

Ote yleiskaavasta 564Y 2019/1 kaavakartta 2 keskeinen kaupunkialue 2030.

<https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/arvokkaita-alueita-oulussa-2015>

<https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/uoyk/selvitykset>

<http://oulu.ouka.fi/ppm/laukka/index.htm>

<https://www.ouka.fi/oulu/kadut-kartat-ja-liikenne/oulu-historialliset-kartat>

<https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/rakennushistoriaselvitykset>

<https://www.oulunenergia.fi/oulu-energia/tietoa-meista/tarinamme/>

<https://www.porssitieto.fi/yhtiot/lisaa/astromwelj.shtml> viitattu 18.4.2021

https://fi.wikipedia.org/wiki/Veljekset_%C3%85str%C3%B6m viitattu 18.4.2021

<https://www.bing.com/maps/aerial> viitattu 13.6.2021

Arkistolähteet ja lyhenteet

OE - Oulun Energian arkisto

PPM - Pohjois-Pohjanmaan museo

OKA – Oulun kaupunginarkisto

ORVA – Oulun rakennusvalvonnan arkisto

ELKA – Elinkeinoelämän keskusarkisto

KUVALUETTELO

Kuva 1. Pääjulkisivu, 1950-luku. Lähde: PPM.

Kuva 2. Kantakarttaote, Lähde: Oulun karttapalvelu. Viitattu 16. 04. 2021.

Kuva 3. Oulun Energian tontti rakennuksineen. Lähde: kartta.ouka.fi

Kuva 4. Oulun Energian lähiympäristö on osa Oulujoen kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokasta suistoaluetta. Lähellä on myös Oulun vankila rky-alue. Lähde: kartta.museoverkko.fi

Kuva 5. Ruutukaavakeskustan modernin inventointi. Aluerajaus, jonka kollisreunalle sijoittuu Oulun energian tontti. Lähde: www.ouka.fi.

Kuva 6. Oulu 1800-luvun alkupuolella, öljymaalaus J. Hedman; etualalla Polttimonsaaren puutarha promenadilla, makasiini, putaan sillat ja myllyt, lehtevä ranta, taustalla keskellä Oulun kirkko ja oikealla Hahtiperä sekä saaria rakennuksineen. Lähde: Hautala 1975, s.119.

Kuva 7. Kartta lahjoitusmaista 1870-luvulla ja tonteista Åströmin tehtaan itäpuolella. Tie kruunun makasiinien välistä kohti kaupungin myllyä. Lähde: Meriläinen 2010, 16.

Kuva 8. Åströmin nahkatehtaan alue 1887. Kuva perustuu kaavakarttaan vuodelta 1888. Kuvassa ei näy vielä sivuraiteen eteläpuolelle 1890-luvulla rakennettuja pitkiä makasiineja. Lähde: Mannelin 1913, s.43.

Kuva 9. Åströmin tehdasalue 1880-luvulla. Oulun Energian tontti sijoittuu vanhojen makasiinien nro 62-63 alueelle, jotka rakennettiin vuosina 1888–1889. Lähde: Mannelin 1913, 39.

Kuva 10. Myllytullia 1884–1885 jolloin tehdään 1-3 kerroksisia parkkilaitoksia rakennettiin useita uudelle puolelle, nykyisen Makasiininkadun pohjoispuolelle. Lähde: PPM.

Kuva 11. Åströmin tehdasalue 1800-luvun lopulla. 1880-luvun lopulla rakennetut makasiinit jäivät kuvan vasemman laidan ulkopuolelle. Kasarmintien varressa selvitysalueella näkyy matalia, mahdollisesti tehtaan työväen tai virkamiesten asuinrakennuksia. Lähde: PPM.

Kuva 12. Åströmin tehdasaluetta 1900, jolloin parkkitehtaiden korkeat makasiinit hallitsivat maisemaa Kasarmintien ja nykyisen Makasiinikadun kulmatontilla. Lähde: PPM.

Kuva 13. Myllytullia 1901 jälkeen. Maisemasta erottuvat kaupungista katsottuna tehtaan piiput ja nykyisen Oulun Energian tontilla puiset korkeat makasiinit. Lähde: PPM.

Kuva 14. "Kantakartta kartongilla" pohja vuosilta 1939-1940 täydennettynä kortelimuutoksien 1960-luvulle asti. Lähde: Jokelainen – Palviainen 2004, 17.

Kuva 15. Ilmakuva vuodelta 1939, Åströmin tehdasalueella Makasiinikadun sivuraiteen eteläpuolella on yksi makasiinirakennus ja heinät seipäillä lähipelloilla. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 16. Ilmakuva vuodelta 1965. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 17. Viistoilmakuva Åströmin tehdasalue 1940-luvulla ennen Keskon konttorin ja varastorakennuksen valmistumista. Lähde: PPM.

Kuva 18. Ilmakuva Oulusta 1970-luvulla. Kuvan keskellä vaaleana hohtava ja korkea toimistorakennus on Kesko Oy konttorirakennus. Lähde: PPM.

Kuva 19. Asemakaavakartta vuodelta 1763. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

Kuva 20. Inventointikartta Oulu 1748. Lähde: Kallio-Seppä 2007 liite 3.5.

Kuva 21. Asemakaavakartta 1888. Åströmin tehdasalue ja rajattuna alue, jolle tehdas laajentui 1890-luvun vaihteessa. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

Kuva 22. Asemakaavakartta vuodelta 1907. Åströmin alue. Rajattu alue kuvaa Oulun Energian tontin nykyistä kokoa. Keskon aikana tontti ulottui Mäkelininkatuun (entinen Kansankatu) asti. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

Kuva 23. Asemakaava vuodelta 1940. Lähde: ouka.fi Oulun historialliset kartat.

Kuva 24. Meurmanin ja Ervin asemakaavasta vuodelta 1947. Lähde: <https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/rakennushistoriaselvitykset> Kirkkotorin koulu RHS 2019.

Kuva 25. Vuonna 1950 vahvistettu asemakaava ak51. Lähde: Oulun kaupungin karttapalvelu.

Kuva 26. Myllytullin alueen aatekilpailun voittanut Juhani Bomanin ehdotus "Tervaleijona". Lähde: Arkkitehti-lehden 5/1984 liite.

Kuva 27. Asemakaavan muutos 31.3.1989. Lähde: kartta.ouka.fi

Kuva 28. Ajantasa-asemakaava. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 29. Ote yleiskaavasta 564Y2019/1 kaavakartta 2 keskeinen kaupunkialue 2030. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 30. Keskon Kemin konttori, jossa oli uuden aikainen yksikerroksinen varastorakennus. Lähde: Hoffman 1983, 397.

Kuva 31. Keskon Mikkelin konttori ja varasto 1950-luvulla rautatien ja maantien välittömässä läheisyydessä. Lähde: elka.fi näyttökuva.

Kuva 32. Keskuskansakoulu, Teknillinen koulu ja SOK:n Oulun konttori 1950-luvun alku. Kuvaaja Uuno Laukka. Lähde: PPM.

Kuva 33. Ilmakuva Oulun Keskuskansakoulu, Teknillinen koulu ja Hankkijan varastot. Kuvaaja Uuno Laukka. Lähde: PPM.

Kuva 34. Kuopio Savo-Karjalan tukun ja myöhemmin Keskon konttori sekä varaston lastauslaituri vuodelta 1939.

Kuva 35. Keskon pääkonttori Katajanokalla Helsingissä. Lähde: Tamminen-Parpola 2012, s.142.

Kuva 36. Oulun Keskon konttorin pääjulkisivu 1950-1960-luvulla. Lähde: Hoffman 1983, s.397.

Kuva 37. Asemapiirros vuodelta 1955, jossa näkyy tontin tehokas käyttö. Lähde: OKA.

Kuva 38. Konttoriosan A ja talonmiehen asuntosiipi päädyssä 1950-luvulla. Lähde: Suomen Tiiliteollisuusliitto, ELKA.

Kuva 39. Piirustus 15.4.1955 pääjulkisivu. Lähde: OKA.

Kuva 40. Konttoriosan A ja varasto-osien muodostama alapiha 1950-luvulla. Lähde: Suomen Tiiliteollisuusliitto, ELKA.

Kuva 41. Konttoriosa A kuvattuna yläpihalta länteen 1950-luvulla. Lähde: Suomen tiiliteollisuusliitto, ELKA.

Kuva 42. Varasto- ja halliosat D ja E kuvattuna alapihalta 1950-luvulla. Lähde: Suomen Tiiliteollisuusliitto, ELKA.

Kuva 43. Julkisivupiirros Seppo Hytönen 15.4.1955. Julkisivu "ratapihalle päin". Lähde: OKA.

Kuva 44. Leikkauspiirustus Seppo Hytönen 15.4.1955. Halli E nykyinen A3 leikkaus. Piirustuksessa vasemmalla näkyvissä sivuraiteella tavaravaunu. Yllä katon valoaukkoratkaisun detaljileikkaus "lyhtyrakenne". Lähde: ORVA.

Kuva 45. Muutostyöpiirustus Seppo Hytönen 12.4.1956 (päätyöspäivä). Kellariosan muutos leikkaus, alapohjan eri tasot. Lähde: OKA.

Kuva 46. Ensimmäinen kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

Kuva 47. Toinen kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

Kuva 48. Kolmas kerros piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

Kuva 49. Neljäs kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OKA.

Kuva 50. Viides kerros, piirustus 15.4.1955. Lähde: OUKA.

Kuva 51. Varaston laajennus, uusi varasto tontin itä laidalla vuodelta 1966 oli julkisivuiltaan poikkeava tontilla. Arkkitehti Seppo Valjus. Lähde: ORVA.

Kuva 52. Varaston julkisivut kaikkiin ilmasuuntiin. Materiaaleina puhtaaksi valettu betoni ja vaalean harmaa Siporex. Lähde: ORVA.

Kuva 53. Varaston laajennus "ratasivu" vuodelta 1969. Ulkoasu oli sovitettu vanhaan konttori- ja varasto-osaan materiaaleiltaan sopivaksi. Lähde: ORVA.

Kuva 54. Oulun kaukokiito Oulun Keskon yläpihalla 1970-luvulla. Lähde: Kaukokiito Oy, ELKA.

Kuva 55. A1 kellarikerros, muutos ja uudistus kahvio- sekä keittiötiloiksi vuodelta 1983. Tilat sijoittuvat alapihan sisäänkäynnin sivulle. Lähde: OKA.

Kuva 56. A1 uusi henkilökunnan kahvio 1980-1990-luvulla. Lähde: OE.

Kuva 57. Kuva tonttikartasta vuodelta 1992 ja nykyistä vastaavat rakennusosat. Lähde: Oulun Tilakeskus.

Kuva 58. Ympäristön ominaispiirteet ja herkkyys. Lintuperspektiivikuva 2010-luvun alusta. Lähde: <https://www.bing.com/maps/aerial>. Sitowise oy 2021.

Kuva 59. Ilmakuva 2017. Lähiympäristön Lasaretin väylän voimalaitos, lämpökeskus sekä sähkölaitoksen konttori sekä läheinen Oulun kansainvälinen koulu 2000-luvun alussa. Lähde: kartta.ouka.fi.

Kuva 60. Konttoriosan etupiha Kasarmintien varressa.

Kuva 61. Oulun Energian yläpiha tontin itäpäässä.

Kuva 62. Oulun Energian yläpiha ja liikennöintipiha tontin itä laidalla.

Kuva 63. Oulun Energian katusivu itään Makasiinikadulla.

Kuva 64. Oulun Energia Makasiinikadun ja Kasarmintien risteyksessä.

Kuva 65. Konttorijulkisivu Makasiinikadulle.

Kuva 66. Varastojulkisivu Makasiinikadulle.

Kuva 67. B osan itäpääty autohalliin.

Kuva 68. B osan eteläpääty.

Kuva 69. Alapiha ja A osan itä sivu.

Kuva 70. Lähikuva konttoripäällikön asuinsiivestä, piirustus 1955. Lähde: ORVA.

Kuva 71. Konttoripäällikön asuinsiiven yksityiskohdat aukotuksessa ovat säilyneet alkuperäisinä.

Kuva 72. Lähikuva talonmiehen asuinsiivestä, piirustus 1955. Lähde: ORVA.

Kuva 73. Talonmiehen asunnon aukotusdetaljit ovat säilyneet alkuperäisinä: lasitiili, keraamiset putkiaukot, ikkunan puitejako.

Kuva 74. Pääsisäänkäynti A1 konttorirakennukseen. Katos, panelointi ja sisäänkäynnin terassimuuri ovat alkuperäiset.

Kuva 75. A2 Terassoitu sisäänkäynti, katos ja laitur.

Kuva 76. A1 asuinsiipi, ikkunat Kasarminkadulle.

Kuva 77. A1 asuinsiiven sisäänkäynti ja alkuperäinen rappu sekä oven tiilismyygi.

Kuva 78. A1 pääsisäänkäynnin aula. Pintamateriaalit lattiassa ja katossa on uusittu.

Kuva 79. A1 kokoushuone 1 krs. Alas laskettu rimakatto on todennäköisesti 1980-luvulta.

Kuva 80. A1 ruokailutila. Pylväiden pinnassa näkyvillä muottilaudoituksen jäljet.

Kuva 81. A1 ruokailutilan linjasto ja keittiö.

Kuva 82. A1 asuntosiipi, kellarikerroksen saunakabinetti. Kalusteet, pintamateriaalit lattiassa ja katossa on uusittu.

Kuva 83. A1 sosiaalitilat kellarikerroksessa. Vanhat puukehysovet ja lattian hunajakennolaatta ovat todennäköisesti alkuperäiset.

Kuva 84. A1 saunan pukuhuone kellarissa.

Kuva 85. A1 autotalli ja rasvamonttu kellarikerros, alapihan tasolla.

Kuva 86. A1 entinen talonmiehen asunto, keittiö 1 kerros. Kaapistot asunnossa ovat säilyneet alkuperäisinä ja ne on maalattu.

Kuva 87. Entinen talonmiehen asunto, toimistohuone 1 kerros. Pintamateriaalit on uusittu.

Kuva 88. A1 Väliaula ja rappu porrastorniin 1 kerros; oikealla entinen konttoripäällikön asuinsiipi.

Kuva 89. A1 porrastornin kaksivartiset raput toiseen kerrokseen. Alkuperäinen pinnakaide ja puukäsijohde.

Kuva 90. A1 porrastasanne ja teräskehysovat lankasilla toiseen kerrokseen.

Kuva 91. A1 toimistokäytävä toinen kerros.

Kuva 92. A1 neuvotteluhuone toinen kerros.

Kuva 93. A1 tekninen tila neljäs kerros.

Kuva 94. A1 porrashuone kolmas ja neljäs kerros. Ikkunoiden valaisinkelikko on todennäköisesti alkuperäinen.

Kuva 95. A1 keittiösaareke ja taukotila neljäs kerros.

Kuva 96. A1 raput tekniseen tilaan ja hissin konehuoneeseen viides kerros.

Kuva 97. A2 konttorihuone alapihan sivulla, kellarikerros.

Kuva 98. A2 aulatila kellarikerros. Sisäänkäynti aulaan on alapihalta.

Kuva 99. A2 toimistoja yhdistävä kellarikäytävä.

Kuva 100. A2 työvaatteiden kuivaushuone kellarikerros.

Kuva 101. A2 sosiaalitila ja pukukaapit kellarikerros.

Kuva 102. A2 sosiaalitilat kellarikerros. Pintamateriaalit on uusittu.

Kuva 103. A2 avokonttori toinen kerros.

Kuva 104. A2 kerroskäytävä toinen kerros.

Kuva 105. A2 toimistotila toinen kerros.

Kuva 106. A2 portaat tekniseen tilaan kolmas kerros.

Kuva 107. A2 ruokailutila kolmas kerros, ikkunat alapihalle.

Kuva 108. A3 häkkivarasto kellarikerros.

Kuva 109. A3 korjaamot kellarikerroksessa. Laatan tukipilareissa näkyvillä valumuottien jäljet.

Kuva 110. A3 korjaamot kellarikerros.

Kuva 111. A3 arkisto kellarikerros.

Kuva 112. A3 Käytävä kellarista autohallia kohti.

Kuva 113. A3 portaat autohalliin.

Kuva 114. A3 häkkivaraston kattopalkit ja -ikkunarakenne, jossa luonnonvalo lankeaa alas halliin kahdelta sivulta.

Kuva 115. A3 häkkivarasto.

Kuva 116. A3 häkkivarasto.

Kuva 117. B autohallin teräskierreportaat.

Kuva 118. B autohalli toinen kerros.

Oulun Energiatalo

RAKENNUKSEN OMINAISPIIRTEIDEN SELVITYS 18.6.2021